

Stvarni utjecaj inflacije na standard građana u Republici Hrvatskoj

Torlić, Danijela

Supplement / Prilog

Publication year / Godina izdavanja: **2023**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:689428>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International](#)/[Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-14**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

**ZAVRŠNI RAD
STVARNI UTJECAJ INFLACIJE
NA STANDARD GRAĐANA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Mentor:
Doc. dr. sc. Paško Burnać

Student:
Danijela Torlić

Split, rujan, 2023

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1 Problem i predmet rada.....	1
1.2. Ciljevi i metode rada.....	2
1.3. Struktura rada.....	3
2. DEFINICIJA INFLACIJE	4
2.1. Pojam inflacije	4
2.2. Podjela inflacije	5
3. UZROCI INFLACIJE	11
4. UTJECAJ INFLACIJE NA GRAĐANE REPUBLIKE HRVATSKE	13
4.1. Ukupna inflacija u Hrvatskoj.....	13
4.2. Indeks potrošačkih cijena	16
4.3. Inflacija kućanstva	18
5. FINACIJSKA STABILNOST I SOCIJALNA DIMENZIJA INFLACIJE	22
5.1. Finacijska stabilnost	22
5.1.1. Štednja	22
5.1.2. Zaduženost.....	25
5.1.3. Kamatne stope.....	27
5.2. Socijalna dimenzija inflacije.....	30
6. MJERE ZAŠTITE OD INFLACIJE	35
6.1. Suzbijanje inflacije potražnje	35
6.2. Suzbijanje inflacije troškova.....	38
6.3. Suzbijanje strukturne inflacije	39
6.4. Vladine mjere za zaštitu kućanstva i gospodarstva od rasta cijena u Republici Hrvatskoj	39
6.4.1. Ublažavanje rasta cijena energije	39
6.4.2. Zaštita od inflacije	41
6.4.3. Pomoći potporama i poticajima	43
7. ZAKLJUČAK	44
8. POPIS LITERATURE.....	47
POPIS SLIKA.....	49
POPIS TABLICA	49
POPIS GRAFOVA.....	49
SAŽETAK	50
SUMMARY	52

1.UVOD

1.1 Problem i predmet rada

Inflacija je važan ekonomski pokazatelj koji može imati značajan utjecaj na građane Republike Hrvatske.

Prvo, istraživanje će se usredotočiti na utjecaj inflacije na potrošačku kupovnu moć. Potrošačka kupovna moć odnosi se na sposobnost građana da kupuju i zadovolje svoje potrebe i želje na temelju raspoloživog prihoda. Utjecaj inflacije na potrošačku kupovnu moć je ključni aspekt istraživanja stvarnog utjecaja inflacije na građane Republike Hrvatske. Inflacija može dovesti do povećanja općih razina cijena, što može smanjiti realnu vrijednost novca i kupovnu moć građana. Kada inflacija raste, cijene roba i usluga također rastu. To znači da građani moraju potrošiti više novca za iste proizvode i usluge, što može smanjiti njihovu kupovnu moć.

Kroz analizu, istraživači će procijeniti kako inflacija utječe na svakodnevne troškove života, uključujući cijene hrane, stanovanja, prijevoza i drugih osnovnih potrepština. Također će se razmotriti i utjecaj inflacije na vrijednost štednje građana te njihovu sposobnost planiranja dugoročnih financijskih ciljeva.

Inflacija može utjecati na potrošačke navike i odluke građana. Kako razine cijena rastu, potrošači mogu mijenjati svoje obrasce potrošnje, prilagođavati svoje prioritete i tražiti alternative za smanjenje troškova. Istraživanje će analizirati kako inflacija utječe na potrošačke preference, odluke o kupovini, brendiranje i percepciju vrijednosti proizvoda. Također će se razmotriti i mogućnost da inflacija utječe na potrošačko zadovoljstvo i ukupno ponašanje potrošača.

Ekonomski faktori poput recesije, rasta nezaposlenosti ili promjena u monetarnoj politici mogu uzrokovati nestabilnost i nesigurnost na tržištu. Trenutna geopolitička situacija odnosno rat je doveo do ozbiljnih posljedica po gospodarstvo Ukrajine, uključujući razaranje infrastrukture, prekid proizvodnje i izvoza, te raseljavanje stanovništva. Rat također stvara političku i socijalnu nestabilnost, te može utjecati na investicije, trgovinu i međunarodne odnose a time i na inflaciju. Istraživanje će analizirati kako takva ekonomska odstupanja utječu na financijsko blagostanje

građana, njihove prihode, zaposlenost, sigurnost radnih mjesta i opću ekonomsku dobrobit. Također će se razmotriti i emocionalni i psihološki utjecaj inflacije na stanovništvo. Istražiti kako financijski stres, neizvjesnost i promjene u kupovnoj moći mogu utjecati na zadovoljstvo građana i opće ponašanje potrošača.

1.2. Ciljevi i metode rada

Cilj je analizirati inflacijske stope u Republici Hrvatskoj tijekom određenog razdoblja. To uključuje proučavanje promjena cijena dobara i usluga te usporedbu s nacionalnim i međunarodnim prosjecima. Cilj je istražiti kako inflacija utječe na kupovnu moć građana. To uključuje proučavanje promjena u realnoj vrijednosti plaća, troškovima života i standardu građana tijekom različitih razdoblja.

Cilj je istražiti kako inflacija utječe na financijsku sigurnost građana i njihovu sposobnost štednje. Analiziraju se kamatne stope na štednju, inflacija i njihov međusobni odnos te kako to utječe na očekivani prinos štednje.

Cilj je proučiti kako inflacija utječe na različite skupine građana, poput umirovljenika, radnika s niskim primanjima, obitelji s djecom i druge ranjive skupine. Analiziraju se promjene u njihovom standardu života, kupovnoj moći i pristupu osnovnim potrebama.

Cilj je analizirati koje su politike i mjere koje se primjenjuju u Hrvatskoj kako bi se smanjila inflacija i njezin negativni utjecaj na građane. To uključuje proučavanje monetarne politike, fiskalnih mjera, upravljanja potražnjom i drugih strategija koje se primjenjuju za kontrolu inflacije.

U radu će se koristiti metoda analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda, metoda deskripcije, metoda komparacije, metoda kompilacije te empirijska metoda analize dokumentacije

1.3. Struktura rada

Završni rad će se sastojati od 8 sistematskih podijeljenih poglavlja. Empirijski dio započinje uvodnom cjelinom u kojem smo naveli problem i predmet istraživanja, ciljeve te metodu i strukturu rada.

U drugom poglavlju će se fokusirati na teorijsku razradu teme i pregled relevantne oijmova o inflaciji i njenom utjecaju na građane. U tom poglavlju teorijski ćemo objasniti glavne pojmove kako bismo razumjeli daljnu strukturu rada.

Treći dio će teorijski opisivati glavne uzroke nastanka inflacije. Najveći fokus se stavlja na uzroke vezane za troškove te za potražnju.

U četvrtom poglavlju koje je ujedno i naslov ovog rada dolazimo do empirijskog dijela u kojem detaljnije razrađujemo kako inflacija utječe na građane Republike Hrvatske. Detaljno je prikazana ukupna inflacija u Hrvatskoj te je stavljena u komparaciju sa Europodručjem. Kroz indeks potrošačkih cijena prikazana je promjena cijena i usluga tijekom inflacijskog razdoblja. Naposljetku poglavlja prikazan je utjecaj inflacije prema tipu kućanstva, odnosno prikaz kolika je inflacija zapravo siromašnima a kolika bogatima.

U petom poglavlju empirijski je prikazana financijska stabilnost i socijalna dimenzija inflacije kroz aspekte štednje, zaduženosti, kamatnih stopa te stope materijalne i socijalne deprivacije.

Nakon svih teorijske i empirijske razrade teme, u šestom poglavlju slijede mjere zaštite od inflacije, odnosno određene mjere koje se sprovode pri minimiziraju negativnih učinaka inflacije, kroz suzbijanje inflacije potražnje, troškova te strukturne inflacije.

U sedmom poglavlju prikazuju se kronološko opisani događaji koji su najvažniji tijekom povijesti inflacije.

Posljednje poglavlje donosi zaključak na temelju cjelokupnog istraživanja. Na kraju slijedi popis literature, priloženih slika, tablica te grafova.

2.DEFINICIJA INFLACIJE

2.1. Pojam inflacije

U ovom poglavlju navest ćemo točnu definiciju inflacije kako bismo dobili bolji uvid što to jest inflacija. Postoji nekoliko definicija inflacije.

Inflacija je posljedica neravnoteže u narodnoj privredi koja se očituje u porastu unutarnjih cijena. Stoga se inflacija često definira kao proces porasta cijena u zemlji.¹

Prema Borožan (2019), dvije su važne frekvencije odnosno varijable koje se promatraju a to su **kupovna moć i razina cijena proizvoda i usluga**. Ukoliko dođe do kontinuiranog smanjenja prve varijable odnosno kupovne moći ili pak do povećanja cijena govorimo o inflaciji. Ukoliko dođe do kontroliranog smanjenja kupovne moći odnosno povećanja cijena ne mora nužno značiti da je inflacija loša stvar. Naime veliki ekonomisti i stručnjaci iz bankovnog područja smatraju da je čak godišnja stopa inflacije od 2% potrebna za normalno i stabilno gospodarstvo. Međutim, visoka ili hiperinflacija može imati ozbiljne negativne posljedice na gospodarstvo i životni standard građana. Stoga je praćenje inflacije i primjena odgovarajućih mjera važno za održavanje stabilnosti i ravnoteže u gospodarstvu.

Centralne banke i monetarne vlasti obično poduzimaju određene mjere za kontrolu inflacije. To mogu uključivati promjene kamatnih stopa, regulaciju kreditiranja, vođenje monetarne politike i nadzor nad ponudom novca u gospodarstvu o čemu ćemo više govora i narednim poglavljima rada.

¹ Babić, M. (2003): Makroekonomija, XIII. Dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Nakladnička kuća Mate, Zagreb, str. 491., RH

2.2. Podjela inflacije

Kako bismo mogli identificirati, uspoređivati i na kraju eliminirati inflaciju, potrebno ju je klasificirati. Postoje različite podjele inflacije, međutim najprihvaćenija podjela je na sljedeće

Klasična teorija inflacije

Prema klasičnoj teoriji inflacije, inflacija je isključivo monetarni fenomen koji je izazvan povećanom količinom novca u optjecaju i rastu brzine obrtaja novca.²

Moderna teorija inflacije – Philipsova krivulja

Philipsova krivulja je statistički model koji se koristi u ekonomiji kako bi se predvidjelo ponašanje potrošača u pogledu njihove potrošnje. Ova krivulja je nazvana po ekonomisti Albertu Williamu Philipsovu, koji je 1958. godine prvi put predstavio koncept.

Philipsova krivulja uspostavlja vezu između stope inflacije i stope nezaposlenosti u ekonomiji. Prema Philipsovoj krivulji, postoji inverzna veza između ove dvije varijable. U osnovi, krivulja sugerira da će veća stopa inflacije rezultirati smanjenjem stope nezaposlenosti, dok će niža stopa inflacije biti povezana s većom stopom nezaposlenosti.

Ovaj model temelji se na pretpostavci da postoji trade-off između inflacije i nezaposlenosti. To znači da će povećanje inflacije dovesti do niže stope nezaposlenosti, jer će potrošnja rasti, a tvrtke će zapošljavati više radnika kako bi zadovoljile povećanu potražnju. S druge strane, niža stopa inflacije može biti povezana s većom stopom nezaposlenosti, jer tvrtke mogu biti manje sklone zapošljavanju novih radnika u okruženju niskih stopa inflacije. Postotno povećanje ili smanjenje nezaposlenosti obrnuto je razmjerno s padom ili rastom razine cijena.³

Ova veza se objašnjava preko mehanizma tržišta rada. Kada je nezaposlenost visoka, radnici imaju manju pregovaračku moć i manju sposobnost da zahtijevaju veće plaće. To dovodi do smanjenja ukupne potražnje u gospodarstvu, a samim time i niže stope inflacije.

² Reić, Z., Mihaljević Kosor, M. (2011): Ekonomija, Treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 294.

³ Reić, Z., Mihaljević Kosor, M. (2011): Ekonomija, Treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 295.

S druge strane, kada je stopa nezaposlenosti niska, tržište rada postaje napeto i radnici imaju veću pregovaračku moć. Oni mogu tražiti više plaće kako bi iskoristili povećanu potražnju za radnom snagom. To može dovesti do povećanja ukupne potražnje u gospodarstvu i potencijalno visoke stope inflacije.

Unatoč širokoj prihvaćenosti i utjecaju Philipsove krivulje u ekonomskoj teoriji, postoje i protivnici koji izražavaju neke kritike i skeptičnost prema njezinoj primjeni. Neki od argumenata protiv Philipsove krivulje uključuju sljedeće:

1. Dugoročna neutralnost novca: Protivnici tvrde da je dugoročno očekivanje inflacije neutemeljeno. Prema njima, kada se ljudi naviknu na stalno prisutnu inflaciju, očekivanja se prilagođavaju, a tržište rada i drugi sektori gospodarstva prilagođavaju inflaciji, neutralizirajući time povezanost između inflacije i nezaposlenosti.
2. Nelinearni odnosi: Kritičari tvrde da veza između inflacije i nezaposlenosti nije uvijek jednostavno obrnuti odnos. U stvarnosti, faktori kao što su promjene u produktivnosti, poremećaji na tržištu, tehnološki napredak i druge varijable mogu utjecati na odnose između inflacije i nezaposlenosti na načine koji se ne podudaraju s predviđanjima Philipsove krivulje.
3. Očekivanja i adaptivnost: Protivnici tvrde da Philipsova krivulja zanemaruje ulogu očekivanja u oblikovanju ponašanja gospodarskih agenata. Prema adaptivnom modelu, radnici i poslodavci prilagođavaju svoja očekivanja o inflaciji na temelju prethodnih iskustava. To može dovesti do promjene u odnosu između inflacije i nezaposlenosti i čak izazvati promjene u strukturi krivulje tijekom vremena.
4. Strukturne promjene: Kritičari ističu da Philipsova krivulja nije u stanju uhvatiti strukturne promjene u gospodarstvu koje mogu utjecati na odnos između inflacije i nezaposlenosti. Faktori kao što su demografske promjene, promjene u tehnologiji, politike tržišta rada i drugi čimbenici mogu biti važniji u oblikovanju nezaposlenosti nego što to sugerira Philipsova krivulja.

Važno je naglasiti da ove kritike ne dovode u pitanje samu postojanje veze između inflacije i nezaposlenosti, već ukazuju na složenost i kontekstualne čimbenike koji mogu utjecati na nju.

Podjela inflacije prema intezitetu

Osim navedene podjele, više prihvaćena je podjela **prema intezitetu**.

Prema Samuelsonu, američkom ekonomistu i dobitniku Nobelove nagrade za ekonomiju, koji je bio poznat po svom radu u području mikroekonomije, makroekonomije i ekonomske politike, inflacija se dijeli na:

1. **Blaga, puzajuća ili latentna inflacija** –Blaga inflacija se odnosi na nisku stopu inflacije koja se postupno povećava tijekom vremena u visini 2-3% godišnje. To može biti rezultat postupnog rasta troškova proizvodnje, rasta plaća ili drugih faktora koji utječu na cijene. Blaga inflacija obično ne izaziva velike poremećaje u gospodarstvu i može biti očekivana kao normalna pojava jer se njome povećava kupovna moć stanovništva

Puzajuća inflacija: Puzajuća inflacija se odnosi na vrstu inflacije u kojoj rast cijena i dalje traje, ali vrlo sporo i gotovo neprimjetno. To može biti rezultat slabog gospodarskog rasta, smanjenja potražnje ili drugih faktora koji drže cijene relativno stabilnim, ali blago rastućim. Puzajuća inflacija može biti znak slabe ekonomske aktivnosti.

Latentna inflacija se odnosi na skrivenu ili potencijalnu inflaciju koja se može dogoditi u budućnosti. To može biti rezultat akumulacije pritisaka koji bi mogli dovesti do naglog rasta cijena u nekom trenutku. Latentna inflacija može biti posljedica faktora kao što su povećanje troškova sirovina, promjene u monetarnoj politici ili drugi utjecaji koji trenutno nisu jasno vidljivi, ali bi mogli dovesti do inflatornih pritisaka u budućnosti.

2. Umjerena inflacija

Obilježava je polagani rast cijena, odnosno jednoznamenasta godišnja stopa. Kad su cijene razmjerno stabilne, ljudi imaju povjerenje u novac. Obično su u razmjeru 5-10 % godišnje. Umjerena inflacija ima nekoliko pozitivnih učinaka:

Kada postoji blaga inflacija, potrošači mogu biti motivirani za trošenje svojih sredstava jer očekuju da će cijene rasti tijekom vremena. To može potaknuti potrošnju i potaknuti gospodarski rast. Umjerena inflacija može potaknuti investitore da ulože svoj kapital umjesto da ga drže u obliku novca. Budući da se očekuje da će vrijednost novca padati, ulaganje u produktivne resurse može biti privlačnije.

Umjerena inflacija može smanjiti stvarnu vrijednost dugova. Ako kamatne stope ostaju niske ili umjerene, inflacija može pomoći dužnicima jer se realna vrijednost njihovih dugova smanjuje tijekom vremena.

3. **Jaka ili galopirajuća inflacija** – raspon inflacije od 20, 100 ili 200 % na godinu. Kao i kod ostalih problem nastaje kada su znamenke dugoročne. Jaka ili galopirajuća inflacija je izraz koji se koristi za opisivanje izuzetno visokih stopa inflacije, koje su nestabilne i brzo rastuće. Ova vrsta inflacije karakterizira vrlo brzo smanjenje vrijednosti novca, što rezultira rapidnim rastom cijena roba i usluga. Galopirajuća inflacija dovodi do gubitka povjerenja u valutu. Potrošači i poslovni subjekti gube vjeru u sposobnost valute da zadrži svoju vrijednost, što može rezultirati štednjom u drugim valutama ili pokušajem zaštite vrijednosti kroz kupovinu imovine, zlata ili stranih valuta.

Smanjenje vrijednosti novca dovodi do smanjenja kupovne moći građana, smanjenja standarda života, siromaštva i socijalnih nemira. Poslovni subjekti teško podnose visoku inflaciju zbog poteškoća u planiranju, fiksnih troškova i gubitka konkurentnosti na međunarodnom tržištu.

4. **Hiperinflacija**, prelazi raspon inflacije od 50% mjesečno ili čak 1000% na godišnjoj razini. Da bismo inflaciju svrstali u hiperinflaciju kao takva mora biti minimalno godinu dana. Glavna razlika između galopirajuće i hiperinflacije je u tome što ukoliko dođe do hiperinflacije kao posljedica nastaje potupni poremećaj gospodarstva države, nakon čega dolazi do enormnih promjena u monetarnoj politici države ili čak do promjene cjelokupnog monetarnog sustava. Za razliku od nje kod galopirajuće inflacije gospodarstvo ima šansu za oporavak bez uvođenja rigoroznih mjera.⁴

Druga vrsta podjele inflacije jest inflacija prema **uzroku nastanka**, koju Babić (2003), dijeli na inflaciju potražnje koja nastaje kada dođe do viška agregatne potražnje nad agregatnom ponudom, te inflaciju troškova koja je uvjetovana porastom troškova potrebnih za proizvodnju proizvoda i usluga.

⁴ Borožan, Đ. (2019). Makroekonomija. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Ekonomski fakultet.str 206.

Inflacija potražnje nastaje kada agregatna potražnja raste brže od proizvodnog potencijala ekonomije, povlačeći cijene na više da bi se izjednačile agregatna ponuda i potražnja. To se obično događa u situacijama kada gospodarstvo doživljava snažan rast, povećanje dohotka potrošača i optimizam koji potiče potrošnju. Kada potražnja premašuje raspoloživu proizvodnju, tvrtke mogu povećati cijene kako bi iskoristile povećanu potražnju.

Inflacija ponude (inflacija troškova) – “uzorkovana je smanjenjem agregatne ponude uz istu agregatnu potražnju. To smanjenje ponude može biti posljedica porasta neke troškovne komponente, na primjer porasta materijalnih troškova (domaćih ili uvoznih) zbog smanjenja produktivnosti rada ili ekonomičnosti poslovanja, ili posljedica uvođenja novih fiskalnih opterećenja, poreza, doprinosa, carina, ili autonomnog povećanja profita zbog nesavršenosti tržišnog mehanizma.”⁵

Treća vrsta podjele inflacije jest prema **očekivanju**. Ukoliko su očekivanja o inflaciji jednaka za sve riječ je o očekivanoj inflaciji, ukoliko dođe do iznenađenja i neočekivanih promjena do kritične mjere riječ je o neočekivanoj inflaciji. Očekivana inflacija je važna jer utječe na ekonomske odluke pojedinaca i tvrtki. Ako se očekuje visoka inflacija, ljudi mogu pokušati ubrzati svoje kupovine kako bi izbjegli buduće poraste cijena, dok tvrtke mogu povećati cijene kako bi kompenzirale očekivani gubitak vrijednosti novca. S druge strane, ako se očekuje niska inflacija ili deflacija, potrošači mogu odgoditi potrošnju, a tvrtke mogu sniziti cijene kako bi privukle potrošače. Ako inflacija dovode do nagle promjene relativnih cijena proizvoda i usluga naziva se neuravnotežena.

Očekivana inflacija se odnosi na situaciju u kojoj se cijene povećavaju zbog očekivanja potrošača i poduzetnika. Ako se očekuje da će cijene rasti u budućnosti, potrošači mogu povećati potrošnju sada kako bi izbjegli buduće povećanje cijena, dok poduzetnici mogu povećati cijene.

Prema Pettingeru (2017), očekivanja potrošača i poslodavaca o inflaciji temeljena su na trenutnim stopama inflacije, prošlim stopama inflacije, rastu plaća, vjerodostojnosti monetarne politike i općem stanju ekonomije.

⁵ Ibid., str. 505.

Nadalje, postoje još dvije vrlo štetne vrste inflacije a to su **stagflacija i incesija**.

Prema Borozan (2019) stagflacija je ekonomski pojam koji se odnosi na situaciju u kojoj postoji istovremeno prisutna stagnacija gospodarstva i visoka inflacija. To je nepoželjna kombinacija, jer se obično očekuje da će visoka inflacija biti praćena rastom gospodarstva, međutim vlada stanje nezaposlenosti.

Stagflacija predstavlja izazov za monetarne i fiskalne politike, jer klasične mjere za borbu protiv inflacije, poput podizanja kamatnih stopa ili smanjenja novčane ponude, mogu pogoršati ekonomsku stagnaciju. S druge strane, mjere usmjerene na poticanje rasta i oporavak mogu dodatno potaknuti inflaciju.

Stagflacija je rijedak fenomen, ali neki primjeri u povijesti uključuju razdoblje stagflacije u 1970-ima u Sjedinjenim Američkim Državama, koja je bila rezultat visokih troškova energije i šoka naftnih cijena. Također je bilo slučajeva stagflacije u drugim zemljama kao što su Velika Britanija i Japan. Ukoliko za vrijeme recesije pojavi se inflacija nastaje incesija.⁶

Babić (2003) još navodi podjelu inflacije prema **podrijetlu uzroka**, na domacu inflaciju i uvozu.

Domaća inflacija predstavlja rast cijena dobara i usluga koji se događa unutar zemlje, bez obzira na porijeklo proizvoda. To znači da su cijene roba i usluga koje se proizvode i prodaju unutar zemlje, bez obzira na to je li riječ o domaćim proizvodima ili stranim proizvodima, podložne utjecaju domaćih ekonomskih čimbenika. Domaća inflacija može biti rezultat povećanja potražnje, rasta troškova proizvodnje, poremećaja u opskrbnom lancu, promjena u monetarnoj politici ili drugih unutarnjih ekonomskih čimbenika.

Uvozna inflacija odnosi se na rast cijena uvezenih dobara i usluga. To su cijene stranih proizvoda koji su dovedeni u zemlju i prodaju se na domaćem tržištu. Uvozna inflacija može biti rezultat promjena u vrijednosti domaće valute u odnosu na strane valute, carina i trgovinskih tarifa, promjena međunarodnih cijena ili drugih vanjskih ekonomskih čimbenika.

⁶ Borozan, Đ. (2019). Makroekonomija. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Ekonomski fakultet.str 210.str.

3.UZROCI INFLACIJE

Postoje različiti faktori koji djeluju na inflaciju, međutim najčešći uzroci su vezani za troškove i za potražnju.

Prema Mathewsu (2022.) **inflacija potražnje** nastaje kada je potražnja za promatranim dobrima i uslugama veća nego li tuzemna ekonomija koja bi zadovoljila zahtjeve potražnje. Naime ukoliko u kratkom roku dođe to povećanja potražnje za određenim proizvodom, ponuda se smanjuje. Ukoliko je ponuda mala, a potražnja velika kupci će biti spremni odvojiti više novaca za proizvod ili uslugu jer nije toliko dostupna na tržištu, nakon čega dolazi do porasta cijena. Neravnoteža ponude i potražnje ne predstavlja veliki problem, ukoliko je riječ o kratkoročnoj neravnoteži, međutim ako ne dođe do ponovne ravnoteže, rast cijena postaje konstanta i dolazi do inflacije.

Matthews (2022) kao drugi uzrok inflacije navodi **inflaciju troškova**, definira ju kao inflaciju koja je uzrokovana povećanjem troškova proizvodnje proizvoda ili pružanja usluga. Najčešći dolazi do povećanja plaća radnika i povećanja cijena materijala i sirovina. Rat u Ukrajini te prethodna korona kriza su jedan od primjera u kojem je došlo do enormnog rasta troškova. Povećanjem troškova dolazi do pada ponude proizvoda na tržištu zbog čega dolazi do povećanja prodajnih cijena od strane proizvođača kako bi nadoknadili tu razliku, te ostvarili profit. Ukoliko plaće radnika narastu iznad rasta produktivnosti rada, poduzeća moraju povećati cijene proizvoda ili ne mijenjati cijene što će smanjiti njihove profitne marže. Također, ako radnici imaju veće plaće, znači da si mogu priuštiti trošiti više novaca, što povećava potražnju za proizvodima.

Pored navedenih uzroka vrlo česti uzrok jest i prekomjerno **povećanje novčane mase**. Prema Mathews (2022.) rast novčane mase može nastati iz različitih razloga:

1. Ekspanzivna monetarna politika: Centralne banke mogu provoditi ekspanzivnu monetarnu politiku kojom povećavaju opskrbu novca u gospodarstvu. To se obično čini s ciljem poticanja gospodarskog rasta i smanjenja nezaposlenosti. Međutim, ako rast novčane mase nije podržan adekvatnim rastom stvarne ekonomske aktivnosti, može dovesti do inflacije.

2. Vlade mogu koristiti tiskanje novca kako bi financirale proračunske deficite. To se naziva "monetizacija deficita" i može dovesti do povećanja novčane mase i inflacije
3. Povećanje kreditiranja gospodarstva od strane banaka može povećati novčanu masu. Ako se krediti odobravaju neodgovorno ili se koriste za spekulativne svrhe, može doći do prekomjernog rasta novčane mase i inflacije.

Jedan od uzroka prema navedenom autoru je i **deprecijacija domaće valute**.

Ako je domaća valuta devalvirana ili oslabljena u odnosu na strane valute, to može povećati cijene uvoznih dobara i usluga, što može pridonijeti inflaciji. Nadalje, deprecijacija domaće valute čini uvoz inozemnih proizvoda skupljim, što uzrokuje povećanje potražnje domaćih potrošača za domaćim proizvodima.

Uzrok inflacije prema Mathessu su **i razne politike i regulacije**. Pod regulacije spadaju uvođenje strožijih zakona za izgradnju stambenih građevina. Ukoliko je teško dobiti dozvolu za gradnju, ponuda stanova će biti manja, što povećava cijenu njihove kupovine ili najamnine.

Kao uzrok inflacije možemo navesti i **buduća očekivanja**. Ukoliko proizvođači očekuju da će doći do inflacije uoči nastale situacije, mogu povećati cijenu proizvoda kako bi unaprijed se spremili i dočekali inflaciju.

Možemo zaključiti da su svi faktori međusobno povezani, i da je moguće da jedan faktor pokrene drugi i stvori domino efekt, što naposljetku dovodi do istog rezultata a to je nastanak inflacije.

Prema istraživanju koje je sprovedla Hrvatska Narodna Banka glavni uzroci novonastale inflacije su povećanje uvozne inflacije, porast cijena sirovina i industrijskih proizvoda na svjetskom nivou te oporavak osobne potrošnje.

Na uvezenu inflaciju utjecao je oporavak nakon pandemijskog vala, nakon čega je došlo do rasta cijena energenata, prvenstveno nafte te drugih sirovina; uljarica, drva, žitarica. Navedeno povećanje stvara domino efekt na ostala povećanja cijena. Tako povećanje cijene uljarica imalo je za posljedicu povećanje ugostiteljskih usluga, a rad od kuće tijekom pandemije utjecao je na

povećanje cijena informatičke opreme te na cijenu vozarina u pomorskom prometu, koje su nastale kao posljedica manjka radne snage. Dodatnim porastom osobne potrošnje, proizvođači i trgovci su bili potaknuti na povećanje krajnjih troškova koje snose kupci.⁷

4.UTJECAJ INFLACIJE NA GRAĐANE REPUBLIKE HRVATSKE

U ovom poglavlju analiziramo stvarni utjecaj inflacije na građane Republike Hrvatske na temelju najnovijih podataka Eurostata. Inflacija, kao mjerilo rasta cijena roba i usluga, ima značajan utjecaj na svakodnevni život građana, njihovu kupovnu moć i finansijsku stabilnost.

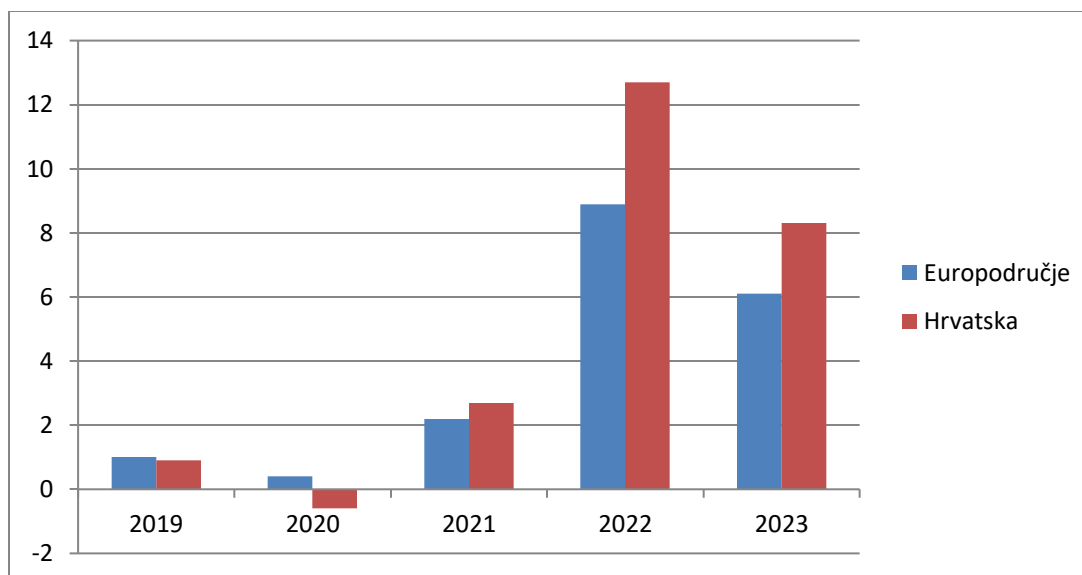
Pomoću analize podataka, istražujemo kako su se cijene mijenjale tijekom vremena i kako su ti promjenjivi uvjeti utjecali na životni standard građana Hrvatske.

Pomoću Eurostatovih podataka, proučavamo stopu inflacije prema skupinama potrošnje te istražujemo kako su se cijene osnovnih potrepština, poput hrane, stanovanja, energije i prijevoza, mijenjale u razdoblju visoke inflacije.

4.1. Ukupna inflacija u Hrvatskoj

Kako bismo stvarno uvidjeli kolika je inflacije u Hrvatskoj, poglavlje započinjemo usporedbom i pozicioniranjem Hrvatske u odnosu na Europodručje. Hrvatska kao relativno nova članica Europske Unije stavljena je u odnos sa državama Europodručja. Europodručje predstavlja članice, zemlje Europske unije koje koriste euro kao primarnu valutu i način plaćanja. Trenutno je 20 članica.

⁷ Zašto je inflacija posljednjih mjeseci znatno porasla?, Hrvatska Narodna Banka (2022), [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/javnost-rada/aktualno-o-inflaciji/html> (24.8.2023.)

Graf 1: Ukupna inflacija u Hrvatskoj i u Europodručju za razdoblje od 2019. do 2023.

Izvor: Izrada autorice, Eurostat, <https://www.euro-area-statistics.org/inflation-rates?cr=eur&lg=hr>

Grafikon 1 prikazuje usporedbu ukupne inflacije u Hrvatskoj sa Europodručjem.

U srpnju 2019. godine prema podacima iz Eurostata, inflacija u Republici Hrvatskoj iznosila je 0.9%, dok je u Europodručju iznosila 1%.

Prema navedenom inflacija u Republici Hrvatskoj bila je manja za 0.1% u odnosu na zemlje, članice Eurpske Unije. Tijekom srpnja 2020.godine dolazi do općeg pada razine cijena odnosno do deflacije na području Republike Hrvatske na -0.6%, što predstavlja ukupno smanjenje u iznosu od -1.5%.

Dakle, promjena između ovogodišnje inflacije od -0.6% i prethodne inflacije od 0.9% je približno -166.67%. To znači da je inflacija pala za oko 166.67 postotnih bodova u odnosu na prethodnu godinu i da je ove godine zabilježen deflacijski trend (smanjenje općih cijena).

Na području Eurozone dolazi do smanjenja inflacije na 0.4%, ukupno smanjenje u odnosu na prethodnu 2019.godinu je -0.6%.

Tijekom 2021. godine dolazi do porasta stope inflacije kako na području Republike Hrvatske tako i na Europodručju. U Republici Hrvatskoj stopa inflacije iznosi 2.7%, dok na Europodručju je ta stopa manja za 0.5% te iznosi 2,2%.

Dakle, promjena između ovogodišnje inflacije od 2.7% i prethodne inflacije od -0.6% je 350%. To znači da je inflacija porasla za oko 350 postotnih bodova u odnosu na prethodnu godinu. Ove godine je zabilježen značajan porast inflacije u odnosu na prethodnu godinu. Prema istraživanju Hrvatske Narodne Banke cijene u 2021.godini su porasle zbog takozvanog učinka baznog razdoblja za usporedbu cijena. Naime, tijekom kraja 2020. godine cijene hrane, a naročito mesa su znatno pale. Razlog pada cijena bilo je zbog viška zaliha koje su se stvorile zbog smanjenog izvoza u azijsko područje tijekom Covid pandemije.⁸

Tijekom **rekordne 2022.godine** inflacija u srpnju raste na 12,7%. Rekordnih 13% dosegla je u studenom iste godine. Na Europodručju u srpnju, stopa inflacije raste do 8.9% . Ukupni „skok“ inflacije u 2022.godini u odnosu na 2021. iznosi nevjerojatnih 10% za Republiku Hrvatsku, te 6.7% za Europodručje. Dakle, promjena između ovogodišnje inflacije od 12.7% i prethodne inflacije od 2.7% je približno 370.37%. To znači da je inflacija porasla za oko 370.37 postotnih bodova u odnosu na prethodnu godinu. Ove godine je zabilježen značajan porast inflacije u odnosu na prethodnu godinu.

Istraživanje koje su sproveli Hansen i suradnici, pokazuje da je jedna trećina tržišne inflacije izravno povezana sa rastom uvoznih cijena, pri čemu je 50% domaće dobiti smanjeno zbog rasta navedenog faktora.⁹

Zadnji dostupni podaci prema Eurostatu za 2023. godinu su za svibanj te za Hrvatsku stopa inflacije pada na 8.3%, što je smanjenje za 4,4%. Za Europodručje dolazi do pada za 2,8%, odnosno stopa inflacije iznosi 6.1%. Dakle, promjena između ovogodišnje inflacije od 8.3% i prethodne inflacije od 12.7% je približno -34.64%. To znači da je inflacija opala za oko 34.64 postotna boda u odnosu na prethodnu godinu. Ove godine je zabilježen pad inflacije u odnosu na prethodnu godinu.

⁸ Zašto je inflacija posljednjih mjeseci znatno porasla?, Hrvatska Narodna Banka (2022), [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/javnost-rada/aktualno-o-inflaciji/html> (24.8.2023.)

⁹ Euro Area Inflation after the Pandemic and Energy Shock: Import Prices, Profits and Wages (2023.),), Hansen N-J. i sur. [Internet], raspoloživo na: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2023/06/23/Euro-Area-Inflation-after-the-Pandemic-and-Energy-Shock-Import-Prices-Profits-and-Wages-534837> (29.8.2023.)

Na temelju navedenih podataka možemo zaključiti da su stope u Republici Hrvatskoj tijekom zadnje 3 godine značajno i konstantno rasle, te su značajno veće u odnosu na prosjek Europskih zemalja odnosno Europodručja. Pad inflacije zabilježen je tek 2023. godine, ali i trenutna stopa od 8,3% je idalje viša od idealne stope inflacije koja iznosi oko 2%.

4.2. Indeks potrošačkih cijena

Indeks potrošačkih cijena (IPC) je statistički mjerni instrument koji se koristi za praćenje promjena cijena roba i usluga koje kupuje prosječni potrošač u određenom vremenskom razdoblju. Ovaj indeks omogućuje mjerenje inflacije, tj. rasta općih cijena dobara i usluga u gospodarstvu.

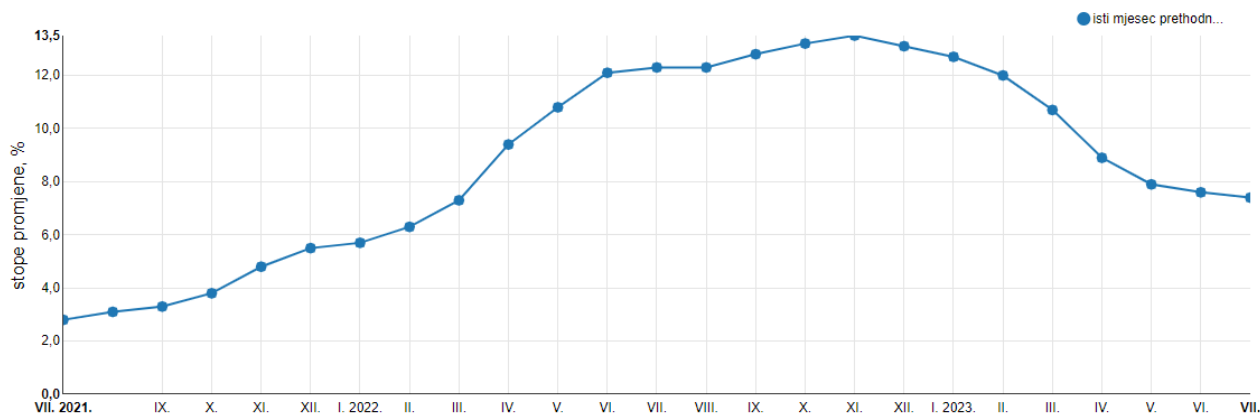
Glavni cilj indeksa potrošačkih cijena je kvantificirati promjene u kupovnoj moći potrošača i utjecaj tih promjena na životni standard. To je ključni pokazatelj koji omogućuje ekonomistima, vladinim tijelima i poslovnim subjektima praćenje ekonomske situacije i donošenje odluka.

Postupak izračuna IPC-a uključuje:

1. Izbor reprezentativnog uzorka dobara i usluga koje kupuje prosječni potrošač.
2. Praćenje cijena ovog uzorka dobara i usluga tijekom vremena.
3. Izračun ponderiranog prosjeka cijena, uzimajući u obzir udjele svake stavke u potrošačkom košarici (na primjer, hrana, stanovanje, prijevoz, zdravstvene usluge itd.).
4. Usporedba trenutnog IPC-a s baznom godinom (referentnom godinom) kako bi se dobio postotak promjene, odnosno inflacija.

Indeks potrošačkih cijena omogućuje ljudima da shvate koliko su cijene porasle ili pale u odnosu na referentno razdoblje, obično baziranom na godini koja se smatra početnom, a često se označava s 100. Na primjer, ako IPC za sadašnju godinu iznosi 110, to bi značilo da su cijene porasle za 10% u odnosu na baznu godinu. Ako je IPC 90, to bi značilo da su cijene pale za 10%.

IPC ima važnu ulogu u ekonomskoj analizi i politikama jer pruža uvid u inflacijski pritisak na gospodarstvo. Također, koristi se za prilagodbu plaća, mirovina i drugih financijskih obaveza kako bi se očuvala njihova stvarna vrijednost.¹⁰

Slika 1: Godišnji indeksi potrošačkih cijena u Republici Hrvatskoj od srpnja 2021. do srpnja 2023., stope promjene

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/59078>

Cijene dobara i usluga za osobnu potrošnju, mjerene indeksom potrošačkih cijena, prema prvoj procjeni, u srpnju 2023. u odnosu na srpanj 2022. (na godišnjoj razini) u prosjeku su više za 7,4%, dok su u odnosu na lipanj 2023. (na mjesečnoj razini), prema prvoj procjeni, u prosjeku više za 0,3%.

Promatrano prema glavnim komponentama indeksa (posebnim agregatima), procijenjena godišnja stopa promjene za Hranu, piće i duhan iznosi 11,5%, za Industrijske neprehrambene proizvode bez energije 8,5%, za Usluge 7,7% te za Energiju -1,7%.

Porast stope na mjesečnoj razini procijenjen je za komponente Usluge te Energija, po svakoj komponenti za 1,7%, i za komponentu Hrana, piće i duhan, za 0,3%. Istodobno je, prema prvoj procjeni, pad stope procijenjen za komponentu Industrijski neprehrambeni proizvodi bez energije, za 2,1%.¹¹

¹⁰Indeksi cijena (2016):Metodologija - odabrane nefinancijske statistike,Hrvatska Narodna Banka (Internet), raspoloživo na : <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/odabrane-nefinancijske-statistike/indeksi-cijena> (24.2.2023.)

¹¹ Indeksi potrošačkih cijena u srpnju 2023.-prva procjena (2023), DZS (Internet), raspoloživo na : <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/59078> (31.07.2023)

4.3. Inflacija kućanstva

Kako bismo bolje uvidjeli koji je stvarni utjecaj inflacije na stanovništvo Republike Hrvatske, uvodimo pojam *inflacija kućanstva*.

Svako kućanstvo ima svoju jedinstvenu potrošačku košaricu koja odražava njihove specifične potrošačke navike, troškove i životne okolnosti. To znači da cijene koje kućanstvo zapravo plaća za svoje odabrane proizvode i usluge mogu odstupati od prosječnih cijena koje se koriste za izračun opće stope inflacije.

Opća stopa inflacije je prosječna stopa rasta cijena dobara i usluga u gospodarstvu. Ona se odnosi na sve proizvode i usluge koji su obuhvaćeni indeksom potrošačkih cijena (IPC) i predstavlja prosječni rast cijena za cijelo gospodarstvo. Problem se javlja jer opća stopa inflacije obuhvaća svako kućanstvo kao da su jedna jednaka cjelina, dok je u stvarnosti svako kućanstvo posebno i specifično za sebe, upravo zbog životnih navika, dohotka i ostalih čimbenika.

Kućanstva se najbolje shvaćaju kroz njihovu potrošačku košaricu odnosno njihovu strukturu, odnosno koliko oni zaista plaćaju za proizvode ili usluge.

Potrošačka košarica predstavlja skup dobara i usluga koje kućanstvo redovito kupuje i konzumira u određenom vremenskom razdoblju. To su osnovni proizvodi i usluge koje su potrebne za zadovoljavanje osnovnih potreba kućanstva. Potrošačka košarica obično uključuje hranu, odjeću, stanovanje, prijevoz, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje i druge potrebne stvari.

Potrošačke košarice su prilagođene različitim skupinama stanovništva, ovisno o njihovim potrebama, životnim stilovima i financijskim mogućnostima.

Na primjer, potrošačka košarica obitelji s djecom bit će drugačija od potrošačke košarice umirovljenika.

Godina	2013	2023	Promjena u %
Harmonizirani indeks potrošačkih cijena – ukupno	75,89	127,91	68,55
Hrana i bezalkoholna pića	75,17	141,95	88,84
Alkoholna pića i duhan	54,99	132,88	141,64
Odjeća i obuća	111,28	118,55	6,53
Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva	60,41	117,88	95,13
Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva	83,89	123,97	47,78
Zdravlje	63,94	117,84	84,30
Prijevoz	82,13	119,51	45,51
Komunikacija	114,61	100,31	-12,48
Rekreacija i kultura	82,64	118,75	43,70
Obrazovanje	95,44	105,78	10,83
Restorani i hoteli	75,80	153,32	102,27
Razna dobra i usluge	78,45	123,86	57,88

Tablica 1: Promjena razine cijena u Republici Hrvatskoj po kategorijama 2023.godine u odnosu na 2013.godinu u %

Izvor: Izrada autorice, Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/hr/statistika-u-nizu/>

Tablica je izrađena prema podacima Državnog zavoda za statistiku za razdoblje od 2013. te 2023. godine, pri čemu je 2013. godina uzeta kao bazna.

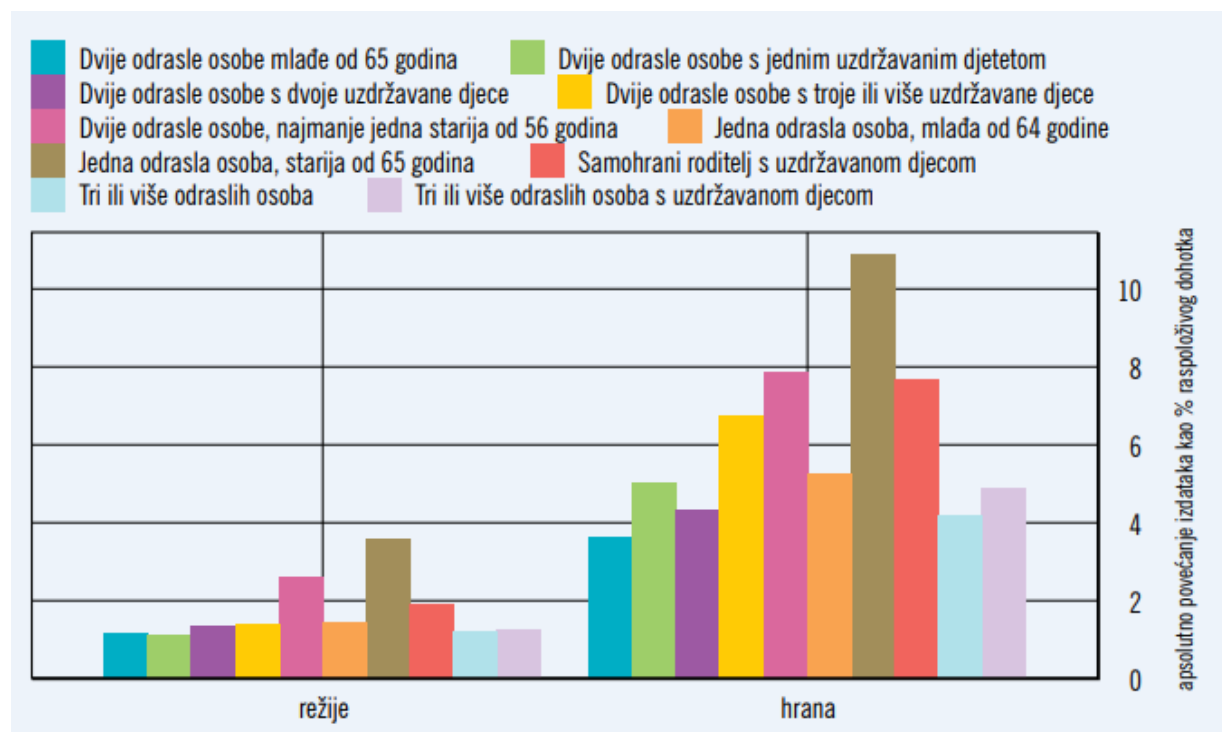
Tablica 1 prikazuje promjenu razine cijena po 12 osnovnih kategorija za izračun stope inflacije za desetogodišnje razdoblje.

U nevedenom razdoblju ukupne cijene 2023. godine u odnosu na baznu 2013. godinu narasle su za **68,55%**.

Među navedenim kategorijama posebno se ističu „Alkoholna pića i duhan“ koji bilježe najveći porast cijena za čak 141,64%. Kao primjer navest ćemo kutiju cigareta, kutija cigareta ukoliko je u 2013.godini koštala 3€ u 2023. godini vrijedit će približno 7.5€.

Nakon njega slijedi kategorija „Restorani i hoteli“ koja je porasla za 102,27%. Obrok u restoranu koji danas platimo 30 €, bismo platili u 2013.godini približno 15 €.

Pored navedenih kategorija ističe se i kategorija „Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva“ koja je porasla za 95,13%. Kategorija „Hrana i bezalkoholna pića narasla su za 88,84%, tu kategoriju usko prati kategorija „Zdravlje“ koja je narasla za 84,30%. Svih 5 navedenih kategorija bilježe rast cijena veći od prosječnih 68,55%.

Slika 2: Povećanje troškova hrane i režija u odnosu na dohodak prema vrsti kućanstva u Republici Hrvatskoj u 2023

Izvor: <https://www.hnb.hr/documents/20182/4643477/h-fs-24.pdf/9bef2ca8-a966-4f5b-07f0-c2478fd4171d>

Kao jedna od posljedica inflacije je povećanje troškova hrane i režija.

Povećanje cijena hrane i režija može dovesti do rasta ukupnih troškova života za kućanstva. Kada ljudi troše više na osnovne potrepštine, može smanjiti njihovu raspoloživu potrošačku moć i pritisnuti obiteljski proračun.

Povećanje cijena hrane može biti posebno zabrinjavajuće jer hrana predstavlja osnovnu potrebu. Ovo su troškovi koji se odnose na nabavu hrane i prehrambenih proizvoda za kućanstvo. To uključuje sve što kućanstvo kupuje za prehranu, kao što su voće, povrće, meso, riba, mliječni proizvodi, žitarice, ulja, konzervirana hrana i slično.

Troškovi hrane su osnovna kategorija kućanstvenih troškova jer hrana predstavlja temeljnu potrebu svakog pojedinca i obitelji. Inflacija hrane može imati i društvene implikacije, uključujući mogućnost pothranjenosti i loše prehrane za najranjivije skupine stanovništva.

Troškovi režija odnose se na sve druge redovne mjesečne ili godišnje troškove koje kućanstvo ima vezane uz stanovanje i kućanske usluge. To uključuje troškove za struju, vodu, plin, grijanje, komunalne usluge, telefon, internet, televiziju, stanarinu (najamnine) i slično. Ovi troškovi su također bitni za normalno funkcioniranje kućanstva i često su redoviti izdaci.

Slika 2 nam prikazuje da je inflacijski šok uzrokovao porast troškova hrane za sve vrste kućanstva, dok su režijski troškovi u jednakim p.b. narasli za sve, osim za 2 skupine u koju spadaju osobe preko 56.godina. Prema distribuciji povećanje troškova najviše se osjeti na kućanstvima iz nižeg dohodovnog razreda, odnosno odnosi se na kućanstva koja se nalaze u nižim slojevima ekonomske distribucije, kućanstva s nižim primanjima i socijalno ekonomskim statusom. Najviše pogođena kategorija je „Jedna odrasla osoba, starija od 65 godina“, za koju su troškovi hrane porasli za preko 10 p.b., a režije za oko manje od 4 p.b. Nakon toga slijedi skupine „Dvije odrasle osobe, najmanje jedna starija od 56 godina“, te „Samohrani roditelji s uzdržavanom djecom“.

Gledajući mlađu kategoriju možemo zaključiti da su troškovi režija i hrane znatno manje smanjili raspoloživi dohodak. Prema distribuciji možemo zaključiti da je porast troškova povezan sa razinom obrazovanja nositelja kućanstva, što je on niži porastom troškova života došlo je do većeg smanjenja raspoloživog dohotka.

Do sličnog zaključka došao je Ekonomski Institut u Zagrebu koji je sproveo istraživanje na temu kolika je inflacija bogatima a kolika siromašnima u Hrvatskoj. Prikupljanjem i obradom podataka došli su do zaključka da je siromašniji sloj stanovništva imao veće stope inflacije od

referentnih, u promatranom dužem razdoblju. Razlog tomu je jer veći dio svojih izdataka otpada na dobra i usluge koje su imale iznadprosječni rast cijena.¹²

5. FINANCIJSKA STABILNOST I SOCIJALNA DIMENZIJA INFLACIJE

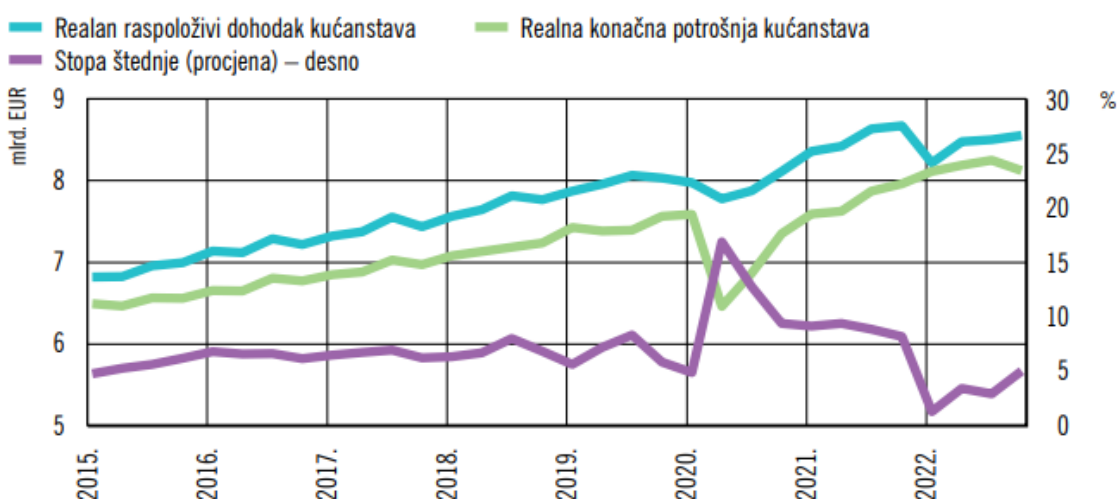
5.1. Financijska stabilnost

Financijska stabilnost može se definirati kao nesmetano funkcioniranje svih segmenata financijskog sustava u procesu alokacije resursa, procjene i upravljanja rizicima te izvršavanja plaćanja, kao i u otpornost financijskog sustava na iznenadne šokove.¹³

5.1.1. Štednja

Kao jedan od glavnih pokazatelja financijske stabilnosti je štednja.

Štednja je postupak odvajanja dijela prihoda ili sredstava kako bi se sačuvalo ili akumuliralo za buduću uporabu ili investiranje. To je financijska navika koja uključuje odricanje od trenutne potrošnje kako bi se osigurala financijska sigurnost i osigurala sredstva za buduće potrebe. Štednja pomaže u stvaranju financijske rezerve koja može poslužiti kao sigurnosna mreža u slučaju neočekivanih troškova, hitnih situacija ili gubitka prihoda.

¹² Kolika je inflacija bogatima, a kolika siromašnima u Hrvatskoj, Ekonomski Institut Zagreb (2022.): [Internet], raspoloživo na: <https://www.eizg.hr/kolika-je-inflacija-bogatima-a-kolika-siromasnima-u-hrvatskoj/5950>, [29.8.2023]

¹³ Financijska stabilnost 24, HNB, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/4643477/h-fs-24.pdf/9bef2ca8-a966-4f5b-07f0-c2478fd4171d>, [29.7.2023]

Slika 3: Stopa štednje kućanstava u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2015.-2022.

Izvor: <https://www.hnb.hr/documents/20182/4643477/h-fs-24.pdf/9bef2ca8-a966-4f5b-07f0-c2478fd4171d>

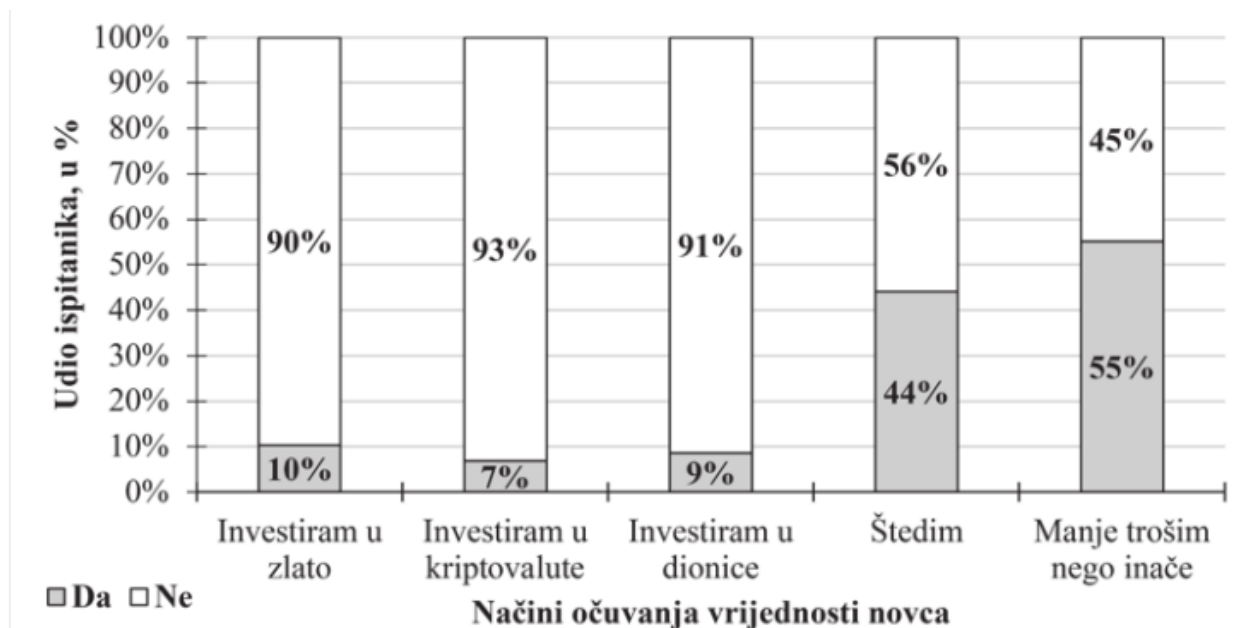
Slika 2 nam prikazuje realni raspoloživi dohodak kućanstva koji se odnosi na kupovnu moć ili stvarnu vrijednost dohotka koju kućanstvo ili pojedinac posjeduje nakon što su uzeti u obzir inflacija i promjene cijena dobara i usluga.

Drugim riječima, realni raspoloživi dohodak mjeri koliko proizvoda i usluga kupac može stvarno kupiti s prihodom koji ima, s obzirom na promjene cijena. Navedeni dohodak kućanstva će se iskoristiti kao potrošnja ili kao štednja.

Navedena slika prikazuje kako je realna konačna potrošnja kućanstva ima pozitivan nagib, odnosno da kućanstva odvajaju više dohotka na potrošnju nego li na štednju. Nadalje slika bilježi pad štednje od 2020.godine pa sve do 2022. godine kada je gotovo približio se 0. Blagi rast štednje zabilježen je nakon 2022.godine, no on je još uvijek jako nizak.

Prema podacima Hrvatske Narodne Banke, najveća stopa štednje zabilježena je 2020.godine kada je iznosila 16,9%. U siječnju 2022.godine zabilježena je najmanja stopa štednje koja je iznosila 1.3%. Prema zadnjim dostupnim podacima stopa štednje iznosi 5%.

Financijska stabilnost gledana kroz aspekt štednje je jako niska. Većina dohotka izdvaja se za potrošnju, a tek mali dio raspoloživog dohotka u štednju.

Slika 4: Udio ispitanika prema načinu očuvanja vrijednosti novca Republici Hrvatskoj u 2022.godini

Izvor: <https://hrcak.srce.hr/clanak/420172>

Slika 4 prikazuje udio ispitanika prema načinima na koji su se odlučili očuvati vrijednost novčane imovine za vrijeme inflacije. Rezultati istraživanja pokazuju da je najmanji dio onih koji se odlučuju na ulaganje u kriptovalute. Rezultat nije iznenađujuć uzmemo li u obzir rizik koji nosi ulaganje u kriptovalute. Za 2% ispitanici više ulažu u dionice u odnosu na kriptovalute. Iako je tema ulaganje u zlato idalje aktuelna, samo 10% ispitanika odlučuje se na taj korak.

Najveći postotak je onih koji tradicionalno višak sredstava odvajaju u obliku štednje u financijskim institucijama. Na najlošiji izbor odlučilo se 55% stanovništva, koji su smanjili osobnu potrošnju, jer se u tom slučaju vrijednost novca smanjuje za puni iznos inflacije.¹⁴

¹⁴ Analiza stavova hrvatskih građana o načinima očuvanja vrijednosti imovine u razdobljima visoke stope inflacije, B. Žmuk, A. Bonić, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Vol. 20 No. 2, 2022., [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/420172>, [16.08.2023]

5.1.2. Zaduženost

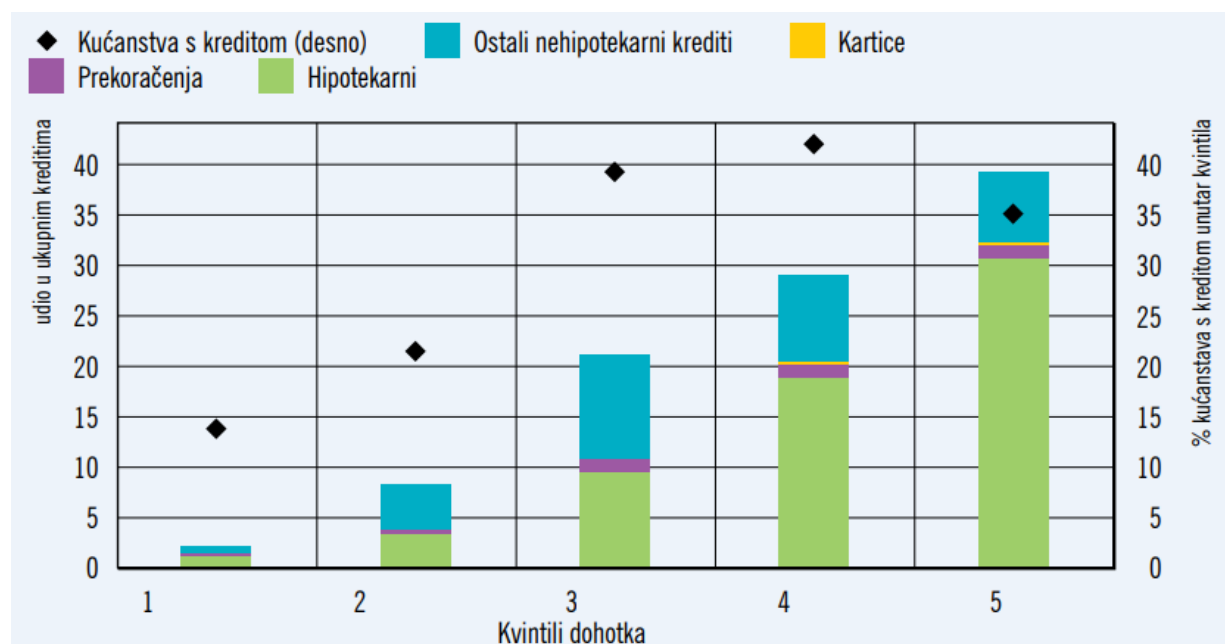
Porastom troškova hrane i režija povećavaju se i izdaci kućanstva.

Slika 4 nam prikazuje zaduženost stanovništva s obzirom na visinu dohotka.

Općenito govoreći zaduženost označava stanje u kojem osoba, tvrtka, organizacija ili država ima dugove ili obveze prema drugim financijskim subjektima, uključujući banke, financijske institucije, zajmodavce ili druga kućanstva.

Zaduženost može biti pozitivna i korisna u određenim situacijama, kao što je financiranje investicija, ulaganje u obrazovanje, razvoj poslovanja ili kupovina imovine kao što su kuća ili automobil. U takvim slučajevima, zaduženost omogućuje pristup sredstvima koja inače ne bi bila odmah dostupna.

Međutim, prevelika zaduženost može biti problematična i može dovesti do financijskih poteškoća. Kada netko ima više dugova nego što može otplatiti iz svojih prihoda, to može rezultirati financijskim stresom, kašnjenjem u otplati dugova, povećanjem troškova kamata i smanjenjem financijske stabilnosti.

Slika 5: Učestalost zaduženosti i sudjelovanje u ukupnim kreditima, prema distribuciji dohotka u Republici Hrvatskoj u 2023. godini

Izvor: <https://www.hnb.hr/documents/20182/4643477/h-fs-24.pdf/9bef2ca8-a966-4f5b-07f0-c2478fd4171d>

Distribucija u odnos stavlja kvintil dohotka, odnosno visinu dohotka te njihov udio u ukupnim kreditima.

Na lijevoj strani distribucije nalaze se kućanstva s najnižim dohotkom, koja često imaju ograničene financijske resurse, pa je njihova sposobnost zaduživanja i otplaćivanja dugova izazovna. S desne strane distribucije nalaze se kućanstva sa višom razinom dohotka koji su zahvaljujući tome kreditno sposobniji od lijeve strane distribucije.

Prema distribuciji možemo zaključiti da se kućanstva u prvom kvintilu sa najnižim dohotkom najmanje zadužuju, tek nešto ispod 15% ih je zaduženih. Već u drugom i trećem kvintilu zaduženost kućanstva raste na oko 20-30%.

Gledajući navedene dohodovne razrede možemo zaključiti da podižu manje iznose kredita čime imaju i manju zaduženost. Udio ukupnih kredita na niže dohodovne razrede iz prva dva kvintila iznosi tek desetinu ukupnih odobrenih kredita.

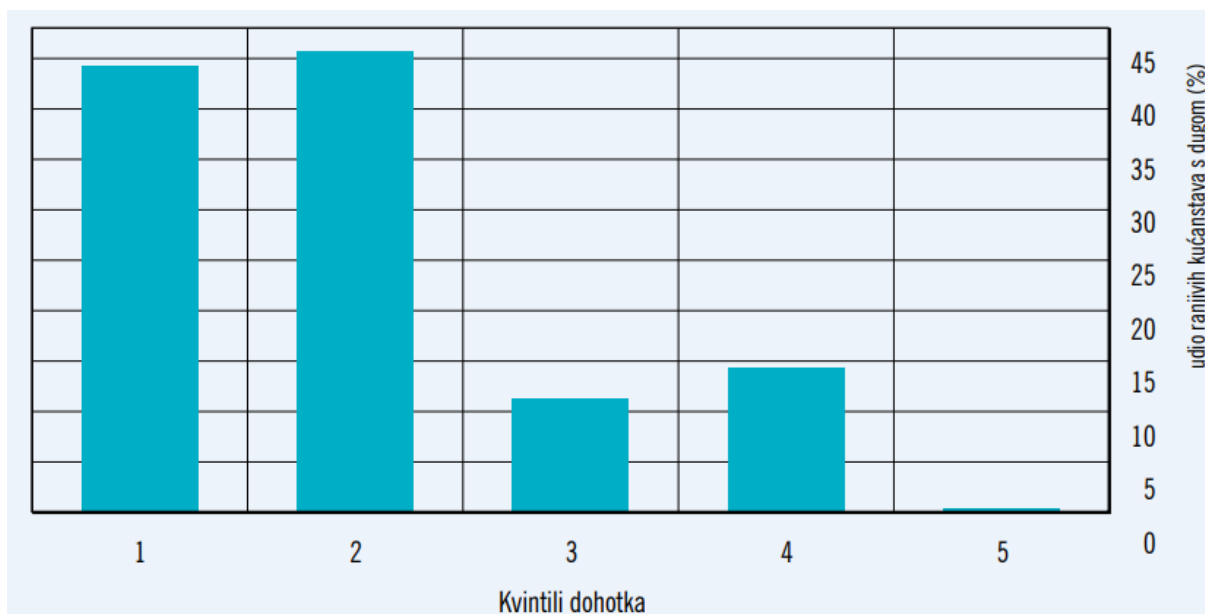
Najviši iznos kredita nalazi se u kategoriji kućanstva s najvišim dohodovnim razredom, iako unutar njega ne nalaze se najviše zadužena kućanstva. Naime tek oko 35% kućanstava iz najvišeg dohodovnog razreda je zaduženo, iako su iznosi kredita najviši. Preko 35% zaduženosti čine treći i četvrti kvintil u kojima se raspon zaduženosti kreće do 45%.

Zanimljiva stavka je da najzaduženiji dohodovni razred ima veći udio korištenja kartice kao načina zaduživanja od ostalih kvintila. Najveći udio zaduživanja otpada na hipotekarne i nehipotekarne kredite te zaduživanja.

Prema HNB (2022.) procijenjeno je da kućanstva s najvišim dohotkom troškove života i otplatu kredita troše samo 25% svojeg dohotka, a oni bez duga na troškove života troše 20% dohotka. Navedeni ukupni izdaci u odnosu prema dohotku u svakom su prethodnom razredu dohotka sve viši. Tako su kod kućanstava s najnižim dohocima osnovni troškovi nezaduženih kućanstava u 2022. činili čak 85% dohotka, dok su zadužena kućanstva na podmirivanje troškova hrane i režija te servisiranje duga trošila cijeli dohodak.¹⁵

¹⁵ Financijska stabilnost 24, HNB, <https://www.hnb.hr/documents/20182/4643477/h-fs-24.pdf/9bef2ca8-a966-4f5b-07f0-c2478fd4171d>

Prema HNB-u (2023.) , koja koristi metodologiju iz Valderrama, ukoliko kućanstvo troši više od 70% raspoloživog dohotka na hranu kod kuće, režije i servisiranje duga spadaju u kategoriju **ranjivog stanovništva**.

Slika 6 : Udio ranjivih kućanstava s dugom u svakom kvintilu u Republici Hrvatskoj 2023.godini

Izvor: HNB, <https://www.hnb.hr/documents/20182/4643477/h-fs-24.pdf/9bef2ca8-a966-4f5b-07f0-c2478fd4171d>

Prema slici 6 možemo zaključiti da se najveći dio ranjivih kućanstava nalazi u prvom i drugom kvintilu koji predstavljaju kućanstva s najnižim dohotkom, u iznosu od 40-45%.

S druge strane kućanstva s višim dohotkom koja prema prethodnoj distribuciji su svrstana u kućanstva s najviše duga, su znatno manje ranjiva, svega oko 10-15% kućanstva.

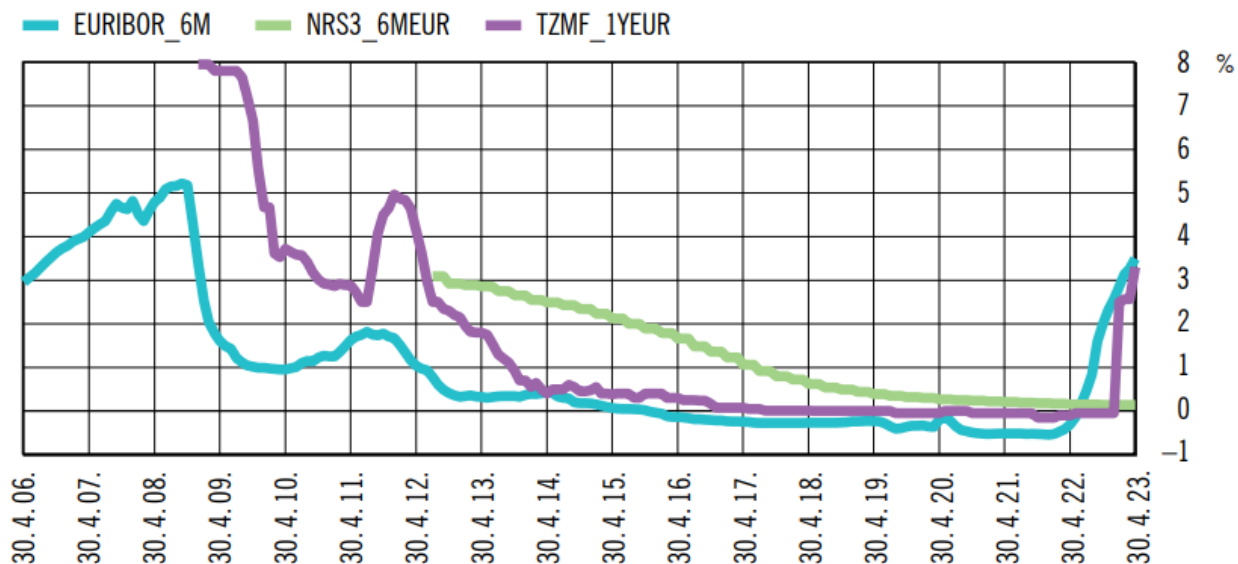
Ne zaboravimo da je upravo ta skupina predstavljala najviši udio u ukupnom zaduživanju.

5.1.3. Kamatne stope

Kamatne stope igraju ključnu ulogu u financijskoj stabilnosti gospodarstva i kućanstava. One predstavljaju cijenu novca, odnosno trošak zaduživanja ili prihod od štednje. Utječu na način na koji kućanstva, poduzeća i države donose odluke o potrošnji, investicijama i upravljanju dugovima.

Slika 7 pokazuje povijesno kretanje glavnih referentnih kamatnih stopa pri čemu koristimo pojmove :

- **EURIBOR_6M** (Euro Interbank Offered Rate) je referentna kamatna stopa koja se koristi kao osnova za određivanje kamatnih stopa na financijskim tržištima u eurozoni. To je prosječna kamatna stopa koju banke koriste za međusobno posuđivanje sredstava na euromarketskom tržištu. Oznaka 6M predstavlja šestomjesečno razdoblje.
- **NRS3_6MEUR** označuje nacionalnu referentnu stopu prosječnog troška financiranja bankarskog sektora – 6 mjeseci u eurima za sve fizičke i pravne osobe
- **TZMF_1_YEUR** označuje kamatnu stopu na trezorske zapise s jednogodišnjim dospijanjem u eurima¹⁶

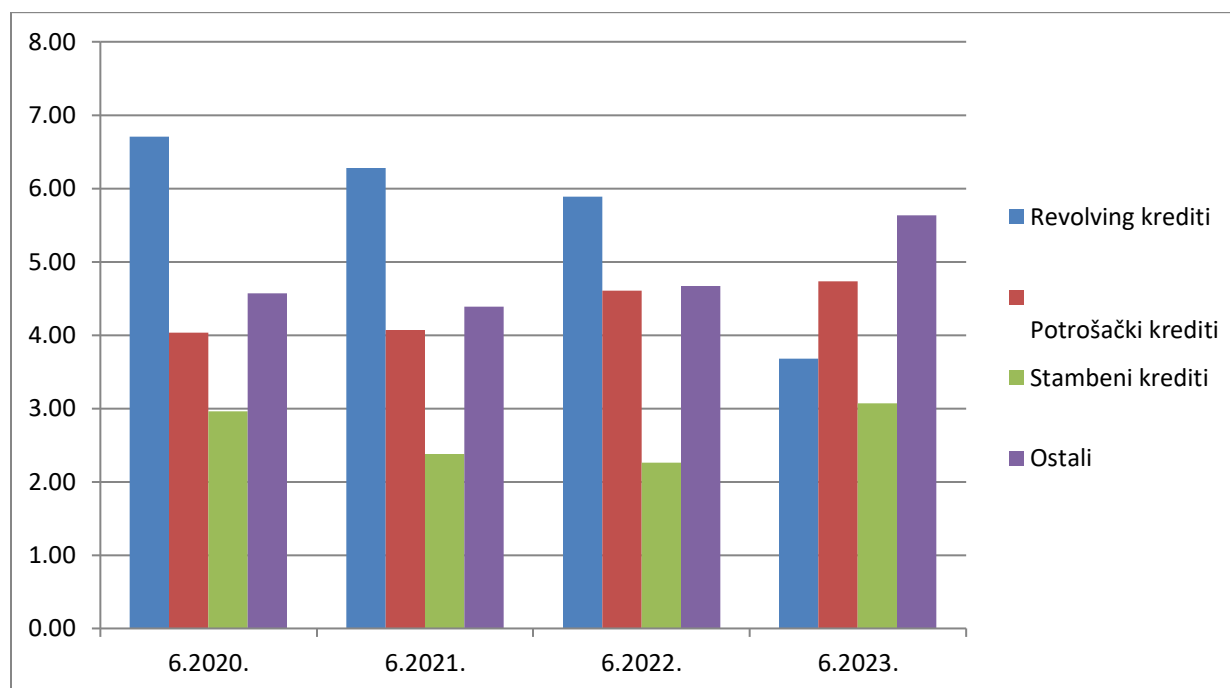
Slika 7: Kretanje glavnih referentnih kamatnih stopa Europodručja za razdoblje od 2006. do 2023.godine

Izvor: HNB, <https://www.hnb.hr/documents/20182/4643477/h-fs-24.pdf/9bef2ca8-a966-4f5b-07f0-c2478fd4171d>

U cilju smanjenja inflacije Europske Središnje Banke možemo zaključiti da je u razdoblju 2022/2023. došlo do značajnog rasta sve tri referentne kamatne stope. Povećanjem kamatnih stopa dolazi i do povećanja otplate glavnice duga, koje je detaljnije opisano u prethodnom poglavlju.

¹⁶ Financijska stabilnost 24, HNB, <https://www.hnb.hr/documents/20182/4643477/h-fs-24.pdf/9bef2ca8-a966-4f5b-07f0-c2478fd4171d>

Kako bismo detaljnije uvidjeli kretanje kamatnih stopa, u grafu 2 prikazano je povijesno kretanje kamatnih stopa kreditnih institucija na kredite kućanstva.

Graf 2: Kretanje kamatnih stopa na kredite kućanstva u Republici Hrvatskoj, za razdoblje od 2020. do 2023.

Izvor: Izrada autorice, HNB, <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/kamatne-stope>

Revolving krediti su vrsta kreditnih proizvoda koji omogućavaju zajmoprimcu fleksibilnost u korištenju sredstava. Ovi krediti su nazvani "revolving" (rotirajući) jer se omogućuje ponovno korištenje zajma nakon što zajmoprimac otplati prethodni dug.

Potrošački krediti jesu krediti odobreni kućanstvima u osobne svrhe za kupnju robe i usluga.

Stambeni krediti su vrsta kredita koju banke i druge kreditne institucije odobravaju pojedincima kako bi kupili ili izgradili nekretninu, obično stambeni prostor kao što su kuće, stanovi ili vikendice. Ovi krediti omogućuju pojedincima da financiraju veće iznose za nekretninu koji bi inače bili teško dostupni iz vlastitih sredstava.

Kreditni za ostale namjene obuhvaćaju sljedeće vrste kredita: prekonoćne kredite, kredite za izvršena plaćanja s osnove garancija i drugih jamstava, obratne repo kredite, udjele u sindiciranim kreditima, financijski najam, kredite za obrazovanje, hipotekarne kredite, maržne kredite, lombardne kredite, kredite za obrtna sredstva, kredite za građevinarstvo, kredite za poljoprivredu, kredite za turizam, kredite za investicije, kredite za financiranje izvoza, gotovinske nenamjenske kredite, faktoring i forfaiting te ostale kredite.¹⁷

Navedeni graf nam prikazuje kako je došlo do rasta kamatnih stopa na kredite kućanstva koji su najtraženiji a to su potrošački i stambeni krediti. Kamatne stope na ostale kredite su također značajno narasle, dok su kamatne stope na Revolving kredite značajno se smanjile. Tijekom 2021. godine kamatna stopa na Revolving kredite je iznosila 6.71% dok 2023. iznosi 3.68%.

Zaključno gledajući povećanje referentnih kamatnih stopa donijelo je i povećanje pojedinih kamatnih stopa na kredite kućanstva.

5.2. Socijalna dimenzija inflacije

Socijalna dimenzija inflacije odnosi se na utjecaj inflacije na socijalne skupine i pojedince u društvu. Inflacija, koja predstavlja opću razinu rasta cijena dobara i usluga u gospodarstvu, može imati različite učinke na ljude ovisno o njihovom socioekonomskom statusu i životnim okolnostima.

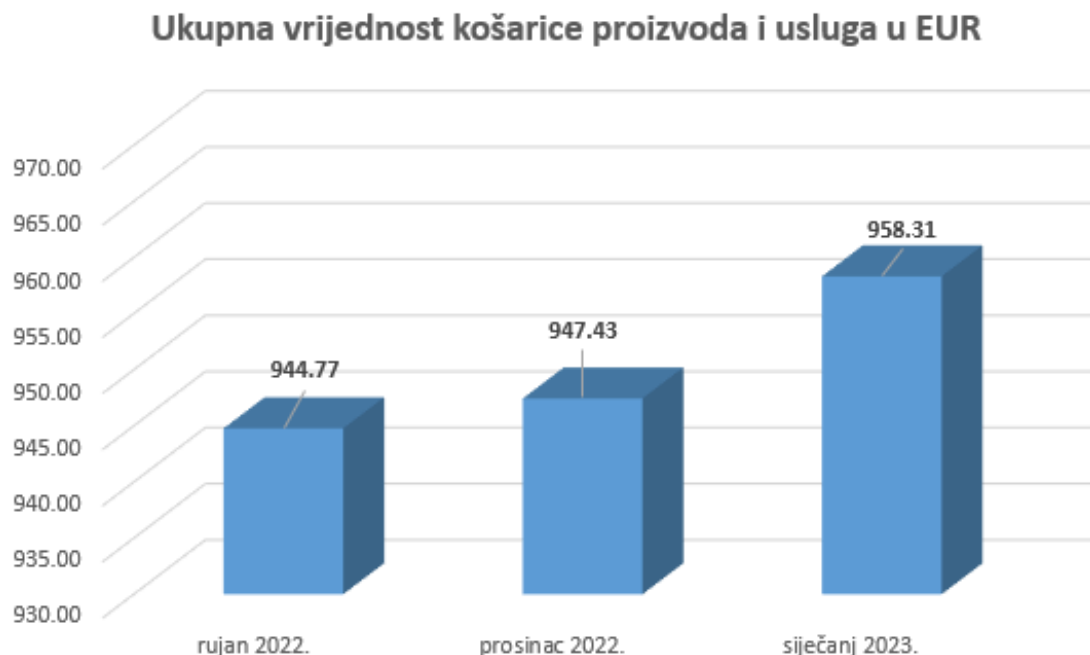
Ključni aspekti socijalne dimenzije inflacije:

Kupovna moć

Kada inflacija raste brže od porasta plaća ili prihoda, kupovna moć građana može se smanjiti. To znači da ljudi s fiksnim primanjima ili niskim prihodima mogu osjetiti težinu povećanja cijena jer njihova sposobnost za kupnju osnovnih dobara može biti ograničena.

Smanjenje kupovne moći stvara negativne pritiske na stanovništvo. U kojoj mjeri je došlo do smanjenja kupovne moći najbolje nam prikazuje kupovna košarica proizvoda i usluga.

¹⁷ Kamatne stope, HNB, Eurostat, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druga-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/kamatne-stope> [03.08.2023]

Slika 8: Vrijednost košarice proizvoda i usluga u EUR u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2022./2023.godine

Izvor: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, <https://mingor.gov.hr/vijesti/pracenje-kretanja-cijena-roba-i-usluga-u-kunama-i-u-eurima-u-republici-hrvatskoj-u-sijecnju-2023/9165>

Prema istraživanju ukupna vrijednost košarice u rujnu 2022. iznosi 944,77 eura (7.118,29 kuna), u prosincu 947,43 eura (7.138,35 kuna), a u siječnju 2023. vrijednost košarice iznosi 958,31 eura (7.220,37 kuna).

Promatrano prema ukupnoj vrijednosti košarice, prosječne cijene u siječnju 2023. u odnosu na prosinac 2022. godine povećane su za 1,1%, a u odnosu na rujnu za 1,4%.¹⁸

Kada cijena kupovne košarice raste, to može imati negativne učinke na kućanstva i pojedince, posebno na one s nižim primanjima ili ograničenim financijskim resursima. Kako bi se ublažili negativni učinci povećanja cijene kupovne košarice, vlade i institucije mogu provoditi politike usmjerene na kontrolu inflacije, podršku socijalno ugroženim skupinama, povećanje minimalnih plaća, subvencije za osnovne potrepštine ili poticanje konkurencije na tržištu kako bi se održale stabilne cijene i osigurao pristup osnovnim potrepštinama za sve građane.

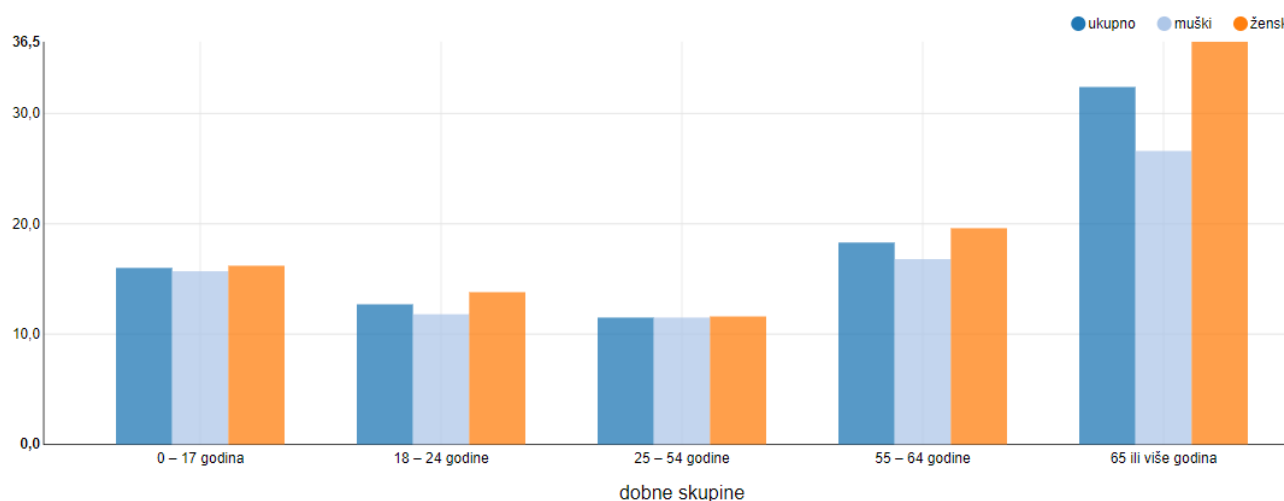
¹⁸ Praćenje kretanja cijena roba i usluga u kunama i u eurima u Republici Hrvatskoj u siječnju 2023
Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, [Internet], raspoloživo na <https://mingor.gov.hr/vijesti/pracenje-kretanja-cijena-roba-i-usluga-u-kunama-i-u-eurima-u-republici-hrvatskoj-u-sijecnju-2023/9165> [04.08.2023]

Socijalna nejednakost

Inflacija može imati različite učinke na različite socijalne skupine, što može pridonijeti socijalnoj nejednakosti. Na primjer, osobe s niskim prihodima ili umirovljenici mogu biti osjetljiviji na rast cijena osnovnih potrepština, dok bogatiji pojedinci mogu imati više financijskih resursa za podnijeti troškove inflacije.

Određene skupine stanovništva, kao što su socijalno ugroženi, siromašni, nezaposleni, radnici s niskim plaćama, umirovljenici i osobe s invaliditetom, mogu biti posebno osjetljive na negativne učinke inflacije. Visoka inflacija može pogoršati njihove životne uvjete i povećati rizik od siromaštva.

Stopa rizika od siromaštva kao standardni pokazatelj jest postotak osoba koje imaju ekvivalentan raspoloživi dohodak ispod praga rizika od siromaštva.

Slika 9 : Stopa rizika siromaštva prema dobnim skupinama i spolu u 2022.godini u Republici Hrvatskoj

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58287>

Prema podacima Državnog Zavoda za statistiku, najveći rizik od siromaštva ima dobna skupina 65+ godina, odnosno umirovljenici.

Prema spolu veći dio pogođen tim rizikom jest ženski spol koji iznosi 36,5%, dok 26,5% čini muški spol od ukupnog broja.

Najmanji rizik od siromaštva pogađa dobnu skupinu od 25-54 godine u kojem su i muškarci i žene podjednako pogođeni. Gledajući radni status očekivano nezaposlenici imaju najvišu stopu rizika od 42,6%.

Slika 10 prikazuje stopu materijalne i socijalne deprivacije, koja pokazuje na materijalne uvjete koji utječu na kvalitetu života kućanstava i osoba. **Materijalna deprivacija** odnosi se na osobe koje nemaju dovoljno sredstava ili resursa kako bi zadovoljile osnovne potrebe poput hrane, odjeće, stanovanja ili grijanja. **Socijalna deprivacija**, s druge strane, odnosi se na one koji su isključeni iz društvenih aktivnosti i ne sudjeluju u društvenom životu na način koji bi željeli, što može uključivati osjećaj usamljenosti, izolacije ili diskriminacije.

Postotak osoba koje žive u kućanstvu koje:	
- ne mogu si priuštiti adekvatno grijanje u najhladnijim mjesecima, %	7,0
- ne mogu si priuštiti tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće, %	41,7
- ne mogu si svaki drugi dan priuštiti obrok koji sadržava meso, piletinu, ribu ili vegetarijanski ekvivalent, %	6,9
- ne mogu podmiriti neočekivani financijski izdatak, %	44,8
- kasne s plaćanjem obveza (stambenoga kredita, najamnine, računa za režije ili potrošačkoga kredita), %	15,7
Mogućnost spajanja kraja s krajem, %	
- vrlo teško	8,0
- teško	18,6
- s malim poteškoćama	42,7
- uglavnom lako	23,9
- lako	5,2
- vrlo lako	1,5
Stopa materijalne i socijalne deprivacije, %	8,4

Slika 10: Stopa materijalne i socijalne deprivacije za 2022. u Republici Hrvatskoj

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58287>

Prema podacima iz 2022. godine zaključujemo da:

- 44,8% stanovništva ne može podmiriti neočekivani financijski izdatak u iznosu od 2 950 kuna, a čak 41,7% ne može priuštiti tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće što bi pozitivno utjecalo na socijalnu dimenziju stanovništva.

- 15,7% osoba koje žive u kućanstvima koja su u posljednjih 12 mjeseci zbog financijskih teškoća kasnila s plaćanjem obveza (stambenoga kredita, najamnine, računa za režije ili potrošačkoga kredita)
- 8,0% osoba živi u kućanstvima koja vrlo teško spajaju kraj s krajem, 18,6% osoba koje žive u kućanstvima koja teško spajaju kraj s krajem, a 42,7% osoba koje žive u kućanstvima koja spajaju kraj s krajem s malim teškoćama. Najmanji postotak osoba (1,5%) živi u kućanstvima koja vrlo lako spajaju kraj s krajem.

Visoka stopa materijalne i socijalne deprivacije može ukazivati na potrebu za socijalnim programima, politikama i mjerama koje će pružiti potrebnu podršku i rješenja za najosjetljivije skupine u društvu. Ovaj podatak je važan za razumijevanje društvenih problema i planiranje politika koje će ciljano pomagati ugroženim skupinama kako bi se poboljšao njihov položaj i kvaliteta života.

Socijalni nemiri

U ekstremnim slučajevima, visoka inflacija može izazvati socijalne nemire i nezadovoljstvo stanovništva zbog nepravde i poteškoća koje donosi. Ovi nemiri obično uključuju masovne javne demonstracije, prosvjede, štrajkove, blokade cesta, sukobe s vlastima ili druge oblike nasilnih ili nenasilnih izraza nezadovoljstva.

Socijalni nemiri mogu imati značajan utjecaj na društvo i politiku. Mogu potaknuti promjene u vlasti, pokrenuti rasprave o društvenim pitanjima, pritisnuti vlasti da poduzmu akciju i postati pokretači socijalnih reformi. Međutim, također mogu dovesti do nereda, nasilja i štete, pa je važno osigurati da izražavanje nezadovoljstva bude mirno i da se slušaju i razmatraju legitimni zahtjevi i potrebe građana kako bi se izbjegla eskalacija nemira.

Kako bi se ublažio negativni utjecaj socijalne dimenzije inflacije, važno je da vlade i institucije poduzimaju odgovarajuće mjere i politike. To može uključivati kontrolu inflacije putem odgovarajuće monetarne i fiskalne politike, socijalne programe za podršku ugroženim skupinama, povećanje minimalnih plaća i mirovina, te promicanje inkluzivnog gospodarskog rasta koji doprinosi smanjenju socijalnih nejednakosti.

6.MJERE ZAŠTITE OD INFLACIJE

Mjere inflacije su ključni alati i politike koje se primjenjuju kako bi se suzbila inflacija i održala stabilnost cijena u gospodarstvu. Kako bi se spriječio rast inflacije izvan prihvatljivih granica, monetarne i fiskalne vlasti provode razne mjere s ciljem održavanja stabilnosti cijena.

Mjere protiv inflacije mogu uključivati kontrolu novčane mase, povećanje kamatnih stopa, smanjenje proračunskog deficita, kontrolu cijena, valutnu intervenciju i strukturne reforme. Svaka od ovih mjera ima svoje prednosti i ograničenja te se primjenjuje prema specifičnoj situaciji i ciljevima svake države.

U ovom poglavlju detaljnije ćemo istražiti različite mjere inflacije i njihovu učinkovitost u suzbijanju inflacije.

Razumijevanje i primjena odgovarajućih mjera inflacije ključno je za održavanje stabilnosti cijena i osiguravanje održivog gospodarskog rasta.

S tim da postoje različiti faktori koje smo naveli u prethodnom poglavlju, sukladno tome postoje i različite mjere pri suzbijanju. Prema tome razlikujemo suzbijanje inflacije potražnje, inflacije troškova i strukturne inflacije.

6.1. Suzbijanje inflacije potražnje

Kada dođe do viška agregatne ponude nad agregatnom potražnjom, u stanju pune zaposlenosti govorimo o inflaciji potražnje. Kako bismo borili se protiv nastale situacije koristimo dvije vrsta mjera.

Mjere fiskalne politike

Država ovim mjerama želi doći do smanjenja inflacije na način da djeluje na smanjenje osobne potrošnje i investicija tako što će ili povećati postojeće poreze ili uvođenjem novih poreza, dok do smanjenja proračunske potrošnje dolazi smanjivanjem javnih rashoda. Naime, povećanjem poreza ili uvođenjem novog građani imaju manje dostupnog dohotka, samim tim njihova osobna potrošnja pada, jer je njihov budžet manji.

Samim time pada potražnja za proizvodima i potreba za proizvodnjom, čime se smanjuje ukupna proizvodnja, što vodi do smanjenja dohotka, a time i smanjenja inflacije.

Mjere monetarne politike

Središnja banka može provoditi monetarnu politiku restrikcije koja uključuje povećanje kamatnih stopa, smanjenje ponude novca i kreditiranja te ograničavanje pristupa kreditima kako bi se smanjila potrošnja i suzbila inflacija. Putem ovih mjera smanjit će se zaposlenost, dohodak za potrošnju će time biti manji a time i manja inflacija.¹⁹

Pored navedene podjele, postoji još mogućih načina kojim država djeluje na smanjenje agregatne potražnje a time i inflacije a to su:

- Uvođenje većih poreznih stopa kojima se smanjuje potrošnja domaćinstva kao što je već obajšnjeno
- Povećanje kamatnih stopa kojima se smanjuje investicijska potrošnja, naime Središnja banka može povećati kamatne stope kako bi poskupila kredite i smanjila potrošnju. Povećanje kamata otežava pristup kreditima i potiče građane i poduzeća na štednju umjesto na trošenje
- Smanjivanje materijalnih izdataka države; Vlada može smanjiti javnu potrošnju kako bi smanjila ukupnu potražnju u gospodarstvu. To može uključivati smanjenje proračunskog deficita, rezanje rashoda ili povećanje poreza kako bi se smanjila raspoloživa dohodak građana.²⁰
- Edukacija i svijest o inflaciji; informiranje građana o negativnim učincima inflacije može potaknuti promjenu njihovih potrošačkih navika i povećati svijest o važnosti štednje. Osiguravanje informacija o financijskoj pismenosti i dugoročnim posljedicama inflacije može potaknuti građane da budu oprezniji u svojim financijskim odlukama.

Suzbijanje inflacije potražnje zahtijeva koordinirane napore monetarnih i fiskalnih vlasti kako bi se postigao stabilan i održiv rast gospodarstva. Ove mjere imaju za cilj smanjenje potrošnje i usmjeravanje gospodarstva prema stabilnijem i održivijem putu.

¹⁹ Benić, Đ. (2016): Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 432

²⁰ Reić, Z., Mihaljević Kosor, M. (2011): Ekonomija, Treće izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 190.

U vidu smanjenja inflacije, Europska središnja banka koristi porast kamatnih stopa kao instrument provođenja monetarne politike.

Cilj Europske središnje banke je spustiti stopu inflacije na idealnih 2%.

Europska središnja banka je u vidu monetarne politike po deveti put podigla kamatnu stopu. Naime kamate na novčane depozite su podignute sa -0,5 na 3,75%. Gledajući u apsolutnom iznosu to je povećanje za 425 baznih bodova.

Naime za vrijeme inflacije, poslovne banke su bile iznimno likvidne i jedini instrument je bilo povećanje kamatnih stopa na depozite poslovnih banaka, a ne na kamatne stope na zaduživanje kod središnjih banaka. Kao odgovor središnje banke na novonastalu mjeru jest da one žele održati stabilnost cijena a ne stvoriti profit, pri čemu im gubitak nije prepreka. Ukoliko dođe do smanjenja dobiti središnjih banaka to će za posljedicu imati manju isplatu u državni proračun, što će za posljedicu imati smanjenje javnih izdataka.

Procjenjuje se da će Hrvatska narodna banka isplatiti 460 mil. eura poslovnim bankama prihoda od kamata, a državi oko 90 mil. eura.

Nadalje, odlučeno je da će se minimalne pričuve remunerirati po stopi od 0%, čime će se odluke o kamatama direktno povezati sa tržištem novca, te će doći do smanjenja kamata na pričuve.

Pored toga donešena je odluka da će kamatna stopa za refinanciranje iznositi 4,25%, za posudbu 4,50% a na novčane depozite 3,75%.

Navedene promjene uzrokovale su porast kamata na nove kredite, nerizičnih kamatnih stopa, prosječnih kamatnih stopa na kredite poduzeća te hipotekarni kredit. Građanima i poduzetnicima krediti postaju skuplji i teže dostupni zbog povećanog rizika. Navedeno povećanje dovelo je do smanjenja potražnje za kreditima, naročito hipotekarnim kreditima a time i stambenim nekretninama pa će građani i poduzetnici morati pronaći novi, povoljniji izvor financiranja.

Europska Središnja Banka smatra da će inflacija predugo ostati previsoka i da će nastaviti provoditi restriktivne mjere kako bi došli do zacrtanog srednjeročnog cilja.²¹

²¹ Odluke o monetarnoj politici, Europska središnja banka (2023.) (2022), [Internet], raspoloživo na: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2023/html/ecb.mp230727~da80cfcf24.hr.html> (04.09.2023.)

6.2. Suzbijanje inflacije troškova

Za razliku od inflacije potražnje, inflaciju troškova je teško suzbiti instrumentima monetarne i fiskalne politike. Suzbijanje inflacije troškova je strategija koja se fokusira na smanjenje rasta troškova proizvodnje i poslovanja kako bi se ograničio utjecaj inflacije na cijene proizvoda i usluga.

Ova strategija je usmjerena na smanjenje inflatornih pritisaka koji proizlaze iz rasta plaća, sirovinskih materijala, energije i drugih ulaznih troškova.

Jedna od politika koje se koriste u borbi protiv inflacije troškova je politika dohodaka.

Navedenom politikom vlada ograničava rast plaća na način da izravnim mjerama, usmenim uvjerenjem, pregovorima sa sindikatima ili zakonskom kontrolom plaća postavljaju limit do kojeg može ići maksimalna plaća.

Nedostatak ove politike je da se koristi tek nakon što sve druge mjere se pokažu kao neefikasne.

Postoji još nekoliko mjera koje se mogu koristiti kako bi se suzbila inflacija troškova:

- **mjera fiskalne politike** – usmjerenost na smanjenju poreza i doprinosa,
- **blage fiskalne politike s ciljem ublažavanja ovisnosti uvoza i uvozna inflacija;** Vlada može kontrolirati uvoz i izvoz sirovina, pregovarati o cijenama s dobavljačima ili provesti politike energetske učinkovitosti kako bi ograničila rast troškova sirovina i energije.,
- **antimonopolske politike**, smanjenje konkurentnog poslovnog okruženja, smanjenje administrativnih prepreka i deregulacija određenih sektora mogu pomoći u smanjenju troškova poslovanja i potaknuti konkurenciju, što može ograničiti inflaciju troškova.
- **stimulativne ekspanzivno-kreditne politike;** smanjenje kamatnih stopa, povećanje dostupnosti kredita²²

Važno je napomenuti da su mjere za suzbijanje inflacije troškova često dio šireg skupa ekonomskih politika i mjera koje se provode kako bi se održala stabilnost cijena i potaknuo

²² BeniĆ, Đ. (2016): Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb, str. 434.

održivi gospodarski rast. Učinkovitost tih mjera ovisi o različitim čimbenicima, uključujući specifičnosti gospodarstva, inflacijske pritiske i sociopolitički kontekst.

6.3. Suzbijanje strukturne inflacije

Glavni temelj suzbijanja je selektivno ulaganje u nerazvijene sektore. Naime, inflaciju je moguće smanjiti ukoliko se odlučimo na ulaganje odnosno investiranje u one sektore gospodarstva koje nisu proporcionalni odnosno jednako razvijeni kao ostali, odnosno radi se o nerazvijenim sektorima. Sukladno tome ova vrsta inflacije javlja se u zemljama u razvoju, te je uglavnom kombinirana s drugim izvorima inflacije.²³

6.4. Vladine mjere za zaštitu kućanstva i gospodarstva od rasta cijena u Republici Hrvatskoj

Glavne strategije koje je Vlada donijela u vidu borbe protiv inflacije provode se kroz sljedeće mjere:

1. Ublažavanje rasta cijena energije
2. Zaštita od inflacije
3. Pomoći potporama i poticajima

6.4.1. Ublažavanje rasta cijena energije

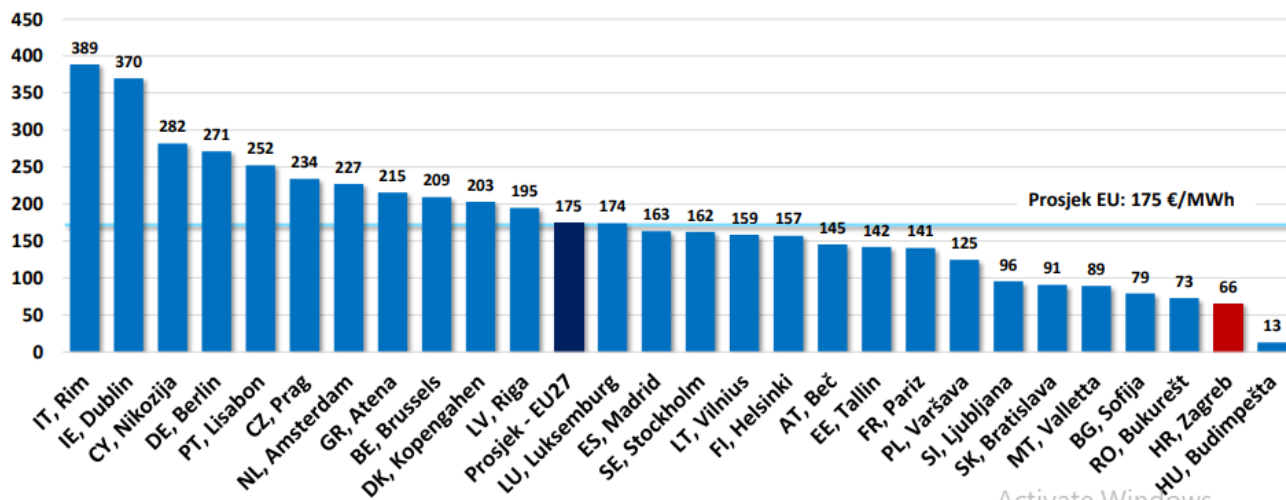
Podrazumijeva poduzimanje mjera i politika koje su usmjerene na kontrolu ili smanjenje rasta cijena energije. Rast cijena energije može negativno utjecati na kućanske proračune, gospodarstvo i životni standard građana, stoga su ove mjere važne kako bi se ograničili negativni učinci.

U vidu ublažavanja inflacije, vlada je odvojila 596 mil. eura za mjeru provođenja „**Ublažavanje rasta cijena električne energije**“.

²³ Ibid, str. 435

Ovom mjerom obuhvaćeni su sljedeći sektori:

Kućanstvo u iznosu od 82 mil. eura, Javni i neprofitni sektor (vrtići, škole, fakulteti, bolnice, komunalna poduzeća, vjerske udruge i sl.) u iznosu od 50 mil. eura, Malo poduzetništvo u iznosu od 116 mil. eura, Poduzetnici u iznosu od 348 mil. eura.

Slika 11: Cijena električne energije u glavnim gradovima država članica EU u 2023.godini

Izvor: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2023/O%C5%BEujak/14%20o%C5%BEujka/4.%20paket%20mjera%20Vlade.pdf>

Slika 11 prikazuje cijenu električne energije u glavnim gradovima država članica Europske Unije, prema kojoj Hrvatsku zahvaljujući Vladinim mjerama stavlja ne pretposljednju poziciju. Naime prosjek EU koji stanovnici odvajaju na električnu energiju iznosi 175€ mjesečno, prema tome Hrvatska se svrstava u zemlje ispod europskog prosjeka plaćajući oko 66€ mjesečno. Jedina država Europske Unije koja na mjesečnoj razini izdvaja manje novca za električnu energiju je susjedna Mađarska.

Na mjeru „Ublažavanje rasta cijene plina“ Vlada izdvaja 150 mil. eura. Prema istraživanju, prosječna cijena plina u Europskoj uniji iznosi 131€/MWh, dok u Republici Hrvatskoj iznosi 41€/ MWh odnosno 28€/MWh s mjerama Vlade. Prosječni porast cijena plina u Europskoj uniji iznosi 92%, dok je u Hrvatskoj zahvaljujući mjerama 13%.

Tijekom 2024. u vidu Porezne olakšice za energente za grijanje, Vlada izdvaja 35 mil. eura. Mjera se sprovodi u vidu „**Snižene stope PDV-a**“.

Primjena snižene stope PDV-a od 5% produžuje se do 31. ožujka 2024. za isporuke prirodnog plina ,za grijanje iz toplinskih stanica, za isporuku ogrjevnog drva, peleta, briketa i sječke.

U vidu ublažavanja rasta cijene energije Vlada izdvaja još 133 mil.eura na „**Smanjenje trošarine na gorivo**“ , te 267 mil. eura na „**Ograničenje cijene toplinske energije**“.

6.4.2. Zaštita od inflacije

Na navedeni paket mjera Vlada izdvaja 169 mil. eura u vidu:

- Potpora umirovljenicima u iznosu od 75 milijuna eura. Isplata jednokratnih nanada za umirovljenike s mirovinom do 610 eura, Ukida se dodatan doprinos za zdravstveno osiguranje
- Naknade za troškove energije u iznosu od 40 mil. eura za : ugrožene kupce energenata, osobe s invaliditetom, za kućanstva jeftinije ogrjevno drvo
- Naknade u sustavu socijalne skrbi i potpore za nezaposlene hrvatske branitelje iz Domovinskog rata u iznosu od 35 mil. eura.
- Potpora korisnicima doplatka za djecu u iznosu od 9 mil. eura
- Potpora studentima 8 mil. eura
- Ograničenje cijena osnovnih prehrambenih namirnica

	Proizvod		Cijene u eurima			
			do 1.9.2022.	10.9.2022.	14.1.2023.	Prijedlog cijena
1.	Jestivo suncokretovo ulje	1 L	2,65	2,12	1,86	1,72
2.	UHT mlijeko s 2,8% mm	1 L	1,33	0,98	0,98	0,98
3.	Brašno glatko tip 500	1 kg	1,19	0,80	0,80	0,80
4.	Brašno oštro tip 400	1 kg	1,19	0,83	0,83	0,83
5.	Šećer bijeli kristal	1 kg	1,33	1,06	1,33	1,33
6.	Pile cijelo	1 kg	4,64	3,32	3,32	3,32
7.	Svinjsko mljeveno meso	1 kg	6,56	4,38	4,11	4,11
8.	Carsko meso	1 kg				3,79

Slika 12: Ograničenje cijena osnovnih prehrambenih namirnica u Hrvatskoj za razdoblje 2022/23.

Izvor: Vlada RH,

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2023/O%C5%BEujak/14%20o%C5%BEujka/4.%20paket%20mjera%20Vlade.pdf>

Slika 12 prikazuje cijenu u eurima osnovnih prehrambenih proizvoda u 2022. te u 2023. godini. Slika prikazuje kako je većina proizvoda u 2023. snižena zahvaljujući Vladinim mjerama.

Prema istraživanju HNB-a, koje je 2021. godine sproveo Anketu o potrošnji kućanstva dokazano je da su prehrana i energija više zastupljene u potrošačkoj košarici nego li u većini članica Europske Unije. Bitno je napomenuti da istraživanje obuhvaća članice Europske unije među kojima su države sa ispodprosječnom razinom dohotka. Prema navedenom istraživanju veći dio dohotka otpada na temeljne životne potrebe na hranu i energiju. Zanimljiv detalj je kako su sve potkategorije hrane i pića, osim cijena ribe i plodova mora više znatno nego li u odnosu na Europsku Uniju. Sličnu situaciju kao Republika Hrvatska imaju i ostale zemlje, članice Europske unije koje imaju niži razinu dohotka, dok oni sa višom razinom dohotka navedene varijable su manje zastupljene u potrošačkoj košarici. ²⁴

²⁴ Inflacija i percepcija inflacije u Hrvatskoj, Hrvatska Narodna Banka, Fioretti, L. i sur., (2021): [Internet], raspoloživo na <https://www.hnb.hr/-/inflacija-i-percepcija-inflacije-u-hrvatskoj>), [15.08.2023],

6.4.3. Pomoći potporama i poticajima

U vidu pomoći potporama i poticajima Vlada RH izdvaja 347 mil. eura na sljedeće potpore:

- Potpora za održivost domaćeg javnog prijevoza u iznosu od 11 mil. eura
- Potpora poljoprivrednicima i ribarima u iznosu od 41 mil. eura
- Potpora prerađivačima drva i proizvođačima namještaja 4 mil. eura
- Potpora za energetska učinkovitost zgrada i OIE 291 mil. eura

Najveći iznos navedenog paketa, Vlada izdvaja za energetska učinkovitost zgrada i OIE. Najbitnija promjena je oslobađanje zakupnika poslovnih prostora od primjene **Indeksa potrošačkih cijena** (CPI) na nekretnine kojima upravljaju Državne nekretnine.

Tom primjenom spriječio bi se porast cijena najma u ukupnoj vrijednosti od 910.000 eura (s PDV-om).

Prema ugovornim odredbama, taj se indeks primjenjuje na sve ugovore koji su na snazi duže od jedne godine kada inflacija na godišnjoj razini premaši 3%, a prema DZS-u dosegla je 10,8%.²⁵

Pored toga dio sredstava se odvaja na pomoć stradalima u potresu u vidu nastavka postojećih potpora u iznosu od 2,3 mil. eura.

²⁵ 4. paket mjera za zaštitu kućanstava i gospodarstva od rasta cijena, Vlada Republike Hrvatske (2023): [Internet], raspoloživo na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/4.%20paket%20mjera%20Vlade.pdf> [05.08.2023.]

7. ZAKLJUČAK

Stvarni utjecaj inflacije na građane Republike Hrvatske predstavlja kompleksnu dinamiku koja ima duboke posljedice na njihove financijske uvjete, životni standard i osjećaj ekonomske sigurnosti.

Analizirajući podatke Eurostata, Državnog Zavoda za Statistiku te HNB-a, jasno je da inflacija igra ključnu ulogu u oblikovanju svakodnevnog života građana.

Cijene dobara i usluga, kao što su hrana, stanovanje, energija i prijevoz, neposredno utječu na kućanske proračune. Rast cijena može smanjiti kupovnu moć, posebno za one s nižim primanjima, stvarajući pritisak na osnovne potrebe i smanjujući sposobnost planiranja budućnosti. Građani koji se suočavaju s inflacijom, osobito kada nadmašuje stopu rasta prihoda, suočavaju se s izazovima u održavanju financijske stabilnosti.

Tijekom rekordne 2022. godine dolazi do porasta stope inflacije na 13% i za sobom daleko ostavlja prosjek država Europodručja u kojima je stopa inflacije ostala na približno 8%.

Kao jedan od glavnih instrumenata inflacije, Indeks potrošačkih cijena bilježi konstantan rast u periodu od 2021. do 2023. godine kada je zabilježen po prvi put blagi pad nakon inflacijskog razdoblja. Usporedimo li cijene iz 2023. godine sa cijenama iz 2012. godine dolazimo do zaključka da su ukupno porasle za vrtoglavih 68,55%. Iznad prosječnih 68,55% čak 5 kategorija je imalo rast cijena iznad prosjeka među kojima su hrana, piće, zdravlje te restorani i hoteli.

Međutim, utjecaj inflacije nije isti za sve. On varira ovisno o socioekonomskom statusu, životnim okolnostima i potrošačkim navikama pojedinaca. Neki građani mogu biti osjetljiviji na promjene cijena, dok drugi, možda s većim prihodima ili stabilnijim financijskim situacijama, mogu bolje podnijeti te promjene.

Prema istraživanjima kućanstva možemo zaključiti da je porast troškova života u Republici Hrvatskoj povezan sa razinom obrazovanja kućanstva, pri čemu niža razina obrazovanja predstavlja veće smanjenje raspoloživog dohotka. Najviše pogođene skupine su umirovljenici, odnosno osobe starije od 65 godina, zatim osobe starije od 56 godina te samohrani roditelji.

Gledajući mlađe dobne skupine možemo zaključiti da je inflacija manje utjecala na njih u odnosu na starije dobne skupine.

Smanjenje raspoloživog dohotka smanjuje stopu štednju, te primorava stanovništvo na zaduživanje kao oblik financiranja. Zahvaljujući povećanju glavnih referentnih kamatnih stopa, zaduživanje je postalo skuplje. Najviše zaduženog stanovništva nalazi se u srednjem i najvišem dohodovnom razredu, dok su najviši iznosi kredita u najvišem dohodovnom razredu.

Najveći dio ranjivog stanovništva, koji preko 70% dohotka troši na hranu, režije i servisiranje duga, nalazi se u najnižem dohodovnom razredu.

Financijska i socijalna stabilnost građana prema empirijskim istraživanjima, znatno je ugrožena tijekom inflacijskog razdoblja. Prema procjeni Hrvatske Narodne Banke koja je na osnovu podataka Eurostata izračunala stopu štednje, najveća mjesečna stopa štednje bila je 2020.godine kada je iznosila 16,9%. U siječnju 2022.godine zabilježena je najmanja mjesečna stopa štednje koja je iznosila 1.3%. Prema zadnjim dostupnim podacima stopa štednje iznosi 5%. Stopa štednje izračunata je kao omjer procijenjenog nominalnog iznosa štednje i raspoloživog dohotka kućanstva, a vrijednosti su izražene na osnovu cijena prvog tromjesečja.

U vidu očuvanja vrijednosti novca najviše stanovništva se opredijelilo na standardnu štednju u financijskim institucijama što pokazuje povjerenje u bankarski sustav čak i u vrijeme inflacije, a tek mali dio stanovništva odlučuje se na investiranje u zlato, dionice te kriptovalute.

Gledajući socijalnu dimenziju inflacije zaključujemo su stopa materijalne i socijalne deprivacije zabrinjavajuće. Gotovo polovina stanovništva (44,8%) ne može priuštiti neočekivani financijski izdatak, a 41,7% stanovništva ne može priuštiti godišnji odmor izvan vlastite kuće.

Kako bi se ublažio stvarni utjecaj inflacije na građane, važno je da vlasti i institucije primjene odgovarajuće politike i pakete mjera. Konkretno, na području Republike Hrvatske to uključuje kontrolu inflacije putem monetarne politike, poticanje konkurencije na tržištu, podršku socijalno ugroženim skupinama.

Glavne mjere koje je Vlada donijela u vidu borbe protiv inflacije su: *Ublažavanje rasta cijena energije, Zaštita od inflacije, Pomoći potporama i poticajima.*

Zahvaljujući paketu mjera „Ublažavanje rasta cijena energije“, Hrvatska se nalazi među državama, članicama Europske Unije koje plaćaju ispodprosječnu cijenu električne energije. Jedina država koja ima niži prosjek od Hrvatskoj je Mađarska.

U paketu „Zaštita od inflacije“ najznačajnija mjera je ograničenje cijena osnovnih namirnica među kojima se ubrajaju ulje, mlijeko, brašno, šećer, svinjsko meso, carsko meso te cijelo pile. Najveći dio iz paketa „Pomoći potporama i poticajima“ Vlada je izdvojila na Potporu za energetske učinkovitost zgrada te na Potporu poljoprivrednicima i ribarima.

Na navedene pakete mjera Vlada je izdvojila 1,697 milijardi € te je prema podacima, gledajući u postocima uveliko pomogla građanima Republike Hrvatske, pa se postavlja pitanje što bi bilo u slučaju da paket mjera nije donešen. Kako bi stanovnici i najugroženije skupine tek tada preživjeli.

U konačnici, razumijevanje stvarnog utjecaja inflacije na građane ključno je za razvoj održivih ekonomskih politika koje će osigurati stabilnost, pravednost i prosperitet za sve slojeve društva.

8. POPIS LITERATURE

1. Babić, M. (2003): Makroekonomija, Nakladnička kuća Mate, Zagreb
2. Benić, Đ. (2016): Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb
3. Borozan, Đ. (2019): Makroekonomija, Ekonomski fakultet, Osijek
4. Državni zavod za statistiku (2022): Pokazatelji siromaštva i socijalne uključenosti, [Internet], raspoloživo na: <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58287>
5. Državni zavod za statistiku (2022): Indeksi potrošačkih cijena u svibnju 2023., [Internet], raspoloživo na: <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58283>
6. Državni zavod za statistiku (2023): Statistika u nizu, Cijene, [Internet], raspoloživo na: <https://podaci.dzs.hr/hr/statistika-u-nizu/>
7. Ekonomski Institut Zagreb (2022.): Kolika je inflacija bogatima, a kolika siromašnima u Hrvatskoj, [Internet], raspoloživo na: <https://www.eizg.hr/kolika-je-inflacija-bogatima-a-kolika-siromasima-u-hrvatskoj/5950>
8. Eurostat (2023.): Stope inflacije - indeks potrošačkih cijena, [Internet], raspoloživo na: <https://www.euro-area-statistics.org/inflation-rates?cr=eur&lg=hr>
9. Europska središnja banka (2023): Odluke o monetarnoj politici, [Internet], raspoloživo na: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2023/html/ecb.mp230727~da80cfcf24.hr.html>
10. Fioretti, L. i sur., (2021): Inflacija i percepcija inflacije u Hrvatskoj, [Internet], raspoloživo na <https://www.hnb.hr/-/inflacija-i-percepcija-inflacije-u-hrvatskoj>
11. Hrvatska Narodna Banka (2023): Indeksi cijena, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/odabrane-nefinancijske-statistike/indeksi-cijena>
12. Hrvatska Narodna Banka (2022): Zašto je inflacija posljednjih mjeseci znatno porasla, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/javnost-rada/aktualno-o-inflaciji/html>
13. Hrvatska Narodna Banka (2023): Financijska stabilnost 24, br. 24, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/4643477/h-fs-24.pdf/9bef2ca8-a966-4f5b-07f0-c2478fd4171d>
14. Hrvatska Narodna Banka (2023): Anketa o financijama i potrošnji kućanstava, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/-/anketa-o-financijama-i-potrosnji-kucanstava>

15. Hrvatska Narodna Banka (2023): Kamatne stope, [Internet], raspoloživo na:
<https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druga-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/kamatne-stope>
16. Hansen H., N-J., Toscani F.G. , Zhou J., (2023): Euro Area Inflation after the Pandemic and Energy Shock: Import Prices, Profits and Wages, IMF Working Paper, European Parliament, WP/23/131, , [Internet], raspoloživo na:
<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2023/06/23/Euro-Area-Inflation-after-the-Pandemic-and-Energy-Shock-Import-Prices-Profits-and-Wages-534837> (31.08.2023)
17. Vlada Republike Hrvatske (2023): 4. paket mjera za zaštitu kućanstava i gospodarstva od rasta cijena, [Internet], raspoloživo na:
<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/4.%20paket%20mjera%20Vlade.pdf>
18. Reić, Z., Mihaljević Kosor, M., (2011): Ekonomija, Ekonomski Fakultet Split, Split
19. Žmuk B., Bonić A., (2022): Analiza stavova hrvatskih građana o načinima očuvanja vrijednosti imovine u razdobljima visoke stope inflacije, [Internet], raspoloživo na:
<https://hrcak.srce.hr/clanak/420172>

POPIS SLIKA

Slika 1: Godišnji indeksi potrošačkih cijena u Republici Hrvatskoj od srpnja 2021. do srpnja 2023., stope promjene.....	17
Slika 2: Povećanje troškova hrane i režija u odnosu na dohodak prema vrsti kućanstva u Republici Hrvatskoj u 2023.....	19
Slika 3: Stopa štednje kućanstava u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2015.-2022.....	22
Slika 4: Udio ispitanika prema načinu očuvanja vrijednosti novca Republici Hrvatskoj u 2022.godini.....	24
Slika 5: Učestalost zaduženosti i sudjelovanje u ukupnim kreditima, prema distribuciji dohotka u Republici Hrvatskoj u 2023.godini.....	25
Slika 6 : Udio ranjivih kućanstava s dugom u svakom kvintilu u Republici Hrvatskoj u 2023.godini.....	27
Slika 7: Kretanje glavnih referentnih kamatnih stopa Europodručja za razdoblje od 2006. do 2023.godine.....	28
Slika 8: Vrijednost košarice proizvoda i usluga u EUR u Republici Hrvatskoj za razdoblje tijekom 2022. i 2023.godine.....	29
Slika 9: Stopa rizika siromaštva prema dobnim skupinama i spolu u 2022.godini u Republici Hrvatskoj.....	31
Slika 10: Stopa materijalne i socijalne deprivacije za 2022. u Republici Hrvatskoj.....	32
Slika 11: Cijena električne energije u glavnim gradovima država članica EU u 2023.godini.....	40
Slika 12: Ograničenje cijena osnovnih prehrambenih namirnica u Hrvatskoj za razdoblje 2022/23.....	42

POPIS TABLICA

Tablica 1: Promjena razine cijena u Republici Hrvatskoj po kategorijama 2023.godine u odnosu na 2013.godinu u %.....	19
--	----

POPIS GRAFOVA

Grafikon 1: Ukupna inflacija u Hrvatskoj i u Europodručju za razdoblje od 2019. do 2023.....	14
--	----

Graf 2: Kretanje kamatnih stopa na kredite kućanstva u Republici Hrvatskoj, za razdoblje od 2020. do 2023.....	29
--	----

SAŽETAK

Diplomski rad "Stvarni utjecaj inflacije na građane Republike Hrvatske" istražuje praktične posljedice inflacije na svakodnevni život građana u Hrvatskoj. Cilj rada je kroz analizu relevantne ekonomske literature, empirijskih podataka i istraživanja percepcija građana, istražiti kako inflacija stvarno utječe na njihovu kupovnu moć, financijsku sigurnost građana, stabilnost te sposobnost štednje u inflacijskom razdoblju. Proučava se povezanost između stope inflacije i promjena u potrošačkim navikama, te utjecaj inflacije na štednju, investiranje i planiranje budućnosti. Cilj rada je dublje razumijevanje utjecaja inflacije na različite skupine građana Republike Hrvatske, odnosno konkretne dinamike inflacijskog utjecaja na svakodnevni život s naglaskom na identificiranje ključnih faktora koji oblikuju njihove ekonomske odluke i perspektive. Cilj rada je istražiti anti-inflacijske mjere koje je Vlada donijela u vidu smanjivanja inflacijskog pritiska. U radu je korištena metoda analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda, metoda deskripcije, metoda komparacije, metoda kompilacije te empirijska metoda.

Ovaj rad doprinosi boljem razumijevanju dinamike inflacije na mikroekonomskoj razini i pruža uvid u stvarne izazove s kojima se građani suočavaju u okruženju visoke ili varijabilne stope inflacije. Istraživanje pokazuje kako inflacija različito utječe na različite skupine stanovništva, pri čemu je najpogođenija skupina stanovništva koja spada u niži dohodovni razred te stanovništvo s nižom razinom obrazovanja. Financijsku i socijalnu sigurnost građana je znatno ugrožena što nam pokazuju niske stope štednje Hrvatskog stanovništva. Na konstantni rast Indeksa potrošačkih cijena i drugih posljedica inflacije, Vlada je ublažavanjem rasta cijena energije, pomoćima i poticajima smanjila utjecaje inflacije na Hrvatsko stanovništvo.

Ključne riječi: inflacija, indeks potrošačkih cijena, mjere zaštite od inflacije, financijska stabilnost, Republika Hrvatska

SUMMARY

The diploma thesis "The real impact of inflation on the citizens of the Republic of Croatia" investigates the practical consequences of inflation on the daily life of citizens in Croatia. The aim of the work is to analyze the relevant economic literature, empirical data and research on citizens' perceptions, to investigate how inflation really affects their purchasing power, citizens' financial security, stability and ability to save in the inflationary period. The connection between the inflation rate and changes in consumer habits is studied, as well as the impact of inflation on saving, investing and planning for the future. The goal of the work is a deeper understanding of the impact of inflation on different groups of citizens of the Republic of Croatia, that is, the concrete dynamics of the impact of inflation on everyday life with an emphasis on identifying the key factors that shape their economic decisions and perspectives. The aim of the paper is to investigate the anti-inflationary measures adopted by the Government in order to reduce inflationary pressure. The paper used the method of analysis and synthesis, the inductive and deductive method, the method of description, the method of comparison, the method of compilation and the empirical method.

This paper contributes to a better understanding of inflation dynamics at the microeconomic level and provides insight into the real challenges that citizens face in an environment of high or variable inflation rates. The research shows that inflation affects different groups of the population differently, with the most affected group of the population belonging to the lower income class and the population with a lower level of education. The financial and social security of citizens is significantly threatened, as shown by the low savings rates of the Croatian population. Due to the constant growth of the Consumer Price Index and other consequences of inflation, the Government reduced the impact of inflation on the Croatian population by mitigating the rise in energy prices, with aid and incentives.

Keywords: inflation, consumer price index, inflation protection measure, financial stability, Republic of Croatia